

**Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет цифрових, освітніх та соціальних технологій
Кафедра соціогуманітарних технологій**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ
ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ**

**Спеціальність 232 «Соціальне забезпечення»
Освітньо-професійна програма «Управління в системі соціального
забезпечення»**

**Виконала: здобувач вищої освіти
Групи СЗм-21
Кучер Наталія Миколаївна**

**Керівник:
К.і.н., доцент
Жук Оксана Миколаївна**

**Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2025 р.
Гарант освітньо-професійної програми:
д.політ.н., професор
Малиновський Валентин Ярославович**

Луцьк – 2025 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ОСНОВА ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	6
1.1. Теоретико-методологічні підходи до формування державної політики щодо ветеранів / ветеранок та членів їх сімей.....	6
1.2. Нормативно-правове забезпечення ветеранської політики в Україні.....	12
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ	18
2.1. Інституційні механізми формування ветеранської політики України.....	18
2.2. Напрями та інструменти реалізації державної ветеранської політики.....	25
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ	32
3.1. Специфіка реалізації ветеранської політики на регіональному та місцевому рівнях (на прикладі Луцької міської ради Волинської області).....	32
3.2. Сучасні проблеми та перспективи реалізації державної ветеранської політики.....	44
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

З 2014 року Україна відстоює свою територіальну цілісність у боротьбі з агресією росії. Впродовж останнього десятиріччя понад мільйон українських воїнів стоять на захисті України у розв'язаній росією війні та забезпечують наше існування своєю щоденною звитягою. Щодня вони здобувають бойовий досвід, виборюють право України на незалежність та суверенітет. Щороку кількість ветеранів /ветеранок збільшувалася, а з часу повномасштабного вторгнення росії в 2022 року ця цифра суттєво зростає.

Українські воїни заслуговують на найвищий рівень визнання та підтримки в українському суспільстві. Державна політика щодо ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України повинна гарантувати гідний та безпечний життєвий шлях, враховувати та рівномірно пріоритизувати підтримку на всіх етапах.

Обґрунтування актуальності вибору теми роботи. Формування та реалізація державної ветеранської політики впливатиме на всі аспекти життя сучасних українських ветеранів / ветеранок та членів їх сімей. Водночас, ця політика формується за безпрецедентних умов: під час війни, для аудиторії, яка щодня зазнає впливу цієї війни, з обмеженими ресурсами.

Питання ветеранської політики мають загальнонаціональне, загальнодержавне значення, а до розв'язання проблем ветеранів слід залучати всі державні ресурси. Тому вкрай актуальним є вивчення та інформування громадськості про підходи та процеси формування ветеранської політики на рівні вищих органів державної влади, а також механізми її реалізації на регіональному та місцевому рівнях.

Стан вивченості проблеми. Проблему формування державної політики щодо ветеранів / ветеранок та членів їх сімей в Україні розпочали досліджувати та розробляти в останнє десятиріччя. Наукові дослідження здебільшого стосуються механізмів забезпечення соціального захисту в Україні,

особливостей соціально-психологічної реабілітації, специфіки соціальної роботи з означеними категоріями. Вивченням різних аспектів реалізації ветеранської політики в Україні займаються вітчизняні вчені: Іщенко В., Колосок А., Кривошей В., Машіка П., Столярик О., Семигіна Т., Тілікіна Н., Пеша І., Халява В.

Вивченням шляхів реалізації порушеної проблеми займаються юристи та громадські діячі, зокрема: громадської організації (далі – ГО) «Юридична сотня» (Юлія Морій, Алла Белошенко, Ірина Дмитренко, Ольга Термено); голова правління ГО «Простір можливостей» Оксана Коляда; співзасновниця Veteran Hub Івона Костина; співзасновниця та голова ГО «Правозахисний центр для військовослужбовців «Принцип» Любов Галан.

Разом з тим, окреслені аспекти реалізації ветеранської політики на різних рівнях потребують ґрунтовних досліджень науковцями.

Мета і завдання роботи. Мета дослідження полягає у висвітленні процесу формування та реалізації ветеранської політики в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідним є виконання таких **завдань**:

- проаналізувати теоретико-методологічні підходи та нормативно-правову основу формування державної політики щодо ветеранів / ветеранок та членів їх сімей;
- дослідити інституційні механізми формування ветеранської політики в Україні;
- здійснити аналіз напрямів та інструментів реалізації державної ветеранської політики;
- окреслити специфіку реалізації ветеранської політики на регіональному та місцевому рівнях (на прикладі Луцької міської ради Волинської області);
- висвітлити сучасні проблеми та перспективи реалізації державної ветеранської політики.

Об'єктом дослідження є державна ветеранська політика в Україні.

Предмет дослідження – механізми та інструменти формування і реалізації державної ветеранської політики в Україні.

Методика дослідження. Методологічну основу дослідження складають загальнонаукові емпіричні методи (спостереження, порівняння, опис), методи теоретичного пізнання та аналізу фактів, а також загально логічні методи (аналіз, синтез, узагальнення та системний підхід), які в сукупності дозволяють не лише глибше зрозуміти механізми та взаємозв'язки у процесі формування ветеранської політики на всіх рівнях, але й ідентифікувати ключові чинники, що впливають на реалізацію ветеранської політики, а також сформулювати практичні рекомендації щодо її покращення на основі отриманих результатів.

Джерела інформаційної бази дослідження: національні нормативно-правові акти, що регулюють впровадження державної ветеранської політики, а також інформаційні ресурси державних органів влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій.

У роботі використані дані статистичних та соціологічних досліджень, розміщених у спеціальних інтернет-виданнях; частково застосовано інструменти штучного інтелекту для систематизації та аналітичної обробки джерел.

Практичне значення роботи. Матеріали дослідження можуть бути використані у навчальному процесі, для вивчення основних аспектів формування та реалізації державної ветеранської політики, а також для розробки рекомендацій щодо вдосконалення існуючих програм та ініціатив щодо реалізації ветеранської політики на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Наукова новизна роботи полягає у аналізі позитивних та негативних складових у формуванні та реалізації ветеранської політики в Україні.

Апробація результатів дослідження відбувалась під час виступу на засіданні студентського наукового гуртка «Актуальні аспекти соціального забезпечення», а також у матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції 2025 р. «Соціально-психологічна допомога та соціальна робота: виклики сучасності» [1].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ОСНОВА ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

1.1. Теоретико-методологічні підходи до формування державної політики щодо ветеранів / ветеранок та членів їх сімей

У сучасних умовах російсько-української війни питання формування державної ветеранської політики в Україні набуло надзвичайної актуальності. За даними Міністерства у справах ветеранів війни, «станом на вересень 2025 року в Україні понад 1,3 мільйона осіб мають статус ветерана війни, більшість з яких отримали його після 2022 року [2].

Ветерани та ветеранки, як окрема значна соціальна група, потребують системної підтримки держави у процесі повернення до цивільного життя, реалізації соціальних прав, професійної інтеграції, психологічної реабілітації та збереження гідності.

Державна політика щодо ветеранів визначається як цілісна система цілей, принципів, механізмів і заходів, спрямованих на забезпечення соціального захисту, підтримку реінтеграції та створення рівних можливостей для осіб, які брали участь у захисті Батьківщини.

Науково-теоретичні засади формування ветеранської політики закладено у міждисциплінарному полі, що поєднує елементи соціальної політики, права, державного управління, військової соціології, психології та соціальної роботи. У дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців аналізуються проблеми соціальної адаптації військовослужбовців, повернення ветеранів до мирного життя, психосоціальної підтримки та формування політик пам'яті.

Так, дослідниці Жук О., Сільвестрова О., Гапончук О. ще у 2022 році, аналізуючи соціальні виклики в умовах воєнного стану та повоєнний період, визначили шість важливих напрямів роботи задля їх подолання або мінімізації. Серед них:

«1. Підготовка сімей, громад до повернення і тривалої реінтеграції та реабілітації учасників/учасниць бойових дій, постраждалих військових та цивільних осіб.

2. Залучення ветеранів/ветеранок до активної діяльності у громадських організаціях (які будуть об'єднувати і підтримувати за принципом «рівний-рівному»)» [3].

Авторки також наголошували на активній взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування, залучення громадських об'єднань до розробки стратегій та політик на усіх рівнях; проведенні інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо формування позитивного іміджу ветерана в суспільстві; підготовці, підвищенню кваліфікації фахівців із соціальної роботи та соціального забезпечення [3].

Аналіз ситуації щодо формування державної ветеранської політики України впродовж 2022-2023 років, проблем і потреб учасників бойових дій і ветеранів війни при поверненні до цивільного життя та пошук шляхів вирішення проблем, які постають в сучасних умовах здійснили вчені Тілікіна Н. та Пєша І. [4].

На важливості адміністративно-правових механізмів як ключових інструментів державного управління, спрямованих на формування прозорої, ефективної та інклюзивної державної політики у сфері підтримки ветеранів наголосив дослідник Сівков С. [5].

А науковець Іщенко Ю. проаналізував інституційну спроможність органів місцевого самоврядування в процесі реінтеграції ветеранів у повоєнний період в Україні. Автор наголошує, що «міжнародний досвід розглядає органи місцевого самоврядування як ключового суб'єкта в процесах реінтеграції ветеранів, а не зворотню модель їх фактичної другорядності. Тому на перші ролі в процесі реінтеграції ветеранів мають залучатися органи місцевого самоврядування, а не навпаки» [6].

Вчені Столярик О. та Семигіна Т. здійснили у 2023 р. дослідження з метою виявлення особливостей соціальної підтримки серед ветеранів, які повернулися до цивільного життя, через призму системного підходу соціальної роботи,

налагодження ефективної взаємодії між ветеранами інституціями соціальної підтримки. Дослідження виявило, що ветерани оцінюють наявну систему соціальної підтримки як досить фрагментовану, яка часто не відповідає індивідуальним потребам. А надавачі соціальної підтримки визнають недостатність ресурсного забезпечення та кваліфікованих фахівців.

Авторки наголошують «на необхідності системних змін для поліпшення соціальної підтримки ветеранів шляхом екологічного застосування ветеранського досвіду та участі ветеранської спільноти у процесах прийняття та ухвалення рішень щодо їхнього добробуту» [7].

Загалом у теорії державної політики існує кілька підходів до аналізу процесів формування та реалізації ветеранської політики.

1. Системний підхід, який розглядає ветеранську політику як складову системи соціальної політики держави, що функціонує у взаємодії з іншими підсистемами: правовою, економічною, освітньою, медичною. Центральною категорією цього підходу є забезпечення зворотного зв'язку між потребами ветеранів і державними рішеннями.

2. Інституційний підхід наголошує на ролі офіційних інститутів (нормативно-правові акти, міністерства, служби, комунальні установи) та неформальних (ветеранські громадські організації, волонтерські рухи) у формуванні політики. Саме участь ветеранської спільноти як суб'єкта державотворення є ключовим принципом демократичної політики.

3. Правозахисний підхід. Згідно з міжнародними документами Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) і Ради Європи, особи, які брали участь у бойових діях, мають невідчужувані права і не можуть зазнавати дискримінації. Підхід базується на принципах «гідності», «справедливості» та «інклюзії».

4. Соціально-орієнтований підхід розглядає ветеранів не як «отримувачів допомог і пільг», а як активних учасників суспільного життя, які володіють унікальним потенціалом: лідерським, професійним, мотиваційним. Завдання держави – створити умови для реалізації їхнього потенціалу.

Ветерани війни є особливою соціальною групою, якій необхідна комплексна система правових, організаційних і адміністративних гарантій для успішної інтеграції в мирне життя, відновлення професійної діяльності та отримання належної соціальної й психологічної підтримки.

Тому комплексний підхід є синтезованим і визнаним як найбільш ефективний. Він передбачає реалізацію ветеранської політики у таких ключових напрямках:

- соціальний захист та фінансове забезпечення;
- медична реабілітація та психічне здоров'я;
- освіта та професійна адаптація;
- підтримка підприємництва серед ветеранів;
- вшанування пам'яті і громадянська участь;
- підтримка членів сімей ветеранів/ветеранок та сімей загиблих.

Теоретичні засади сучасної ветеранської політики базуються також на концепціях соціальної адаптації та реінтеграції, соціальної підтримки, трансформаційного лідерства.

Важливим є також принцип залученості («Нічого про нас без нас»), який став ключовим у розвитку ветеранського руху в західних країнах і поступово втілюється в Україні.

Науковці наголошують, що дієва ветеранська політика повинна мати доказову основу, ґрунтуватися на потребах цільової групи, співпрацювати з громадами та враховувати гендерний аспект, адже жінки-військові та жінки-ветеранки стикаються з додатковими викликами: гендерними упередженнями, проблемами працевлаштування, доступу до медичних послуг, відсутністю належних реабілітаційних програм.

Принципово важливою методологічною основою розроблення ветеранської політики є людиноцентрований підхід, який орієнтується не лише на гарантований державою обсяг соціальних послуг, а насамперед – на якість життя ветеранів і членів їхніх сімей. У межах цього підходу ключовим стає не обсяг наданих пільг чи компенсацій, а ступінь реальної соціальної інтеграції:

можливість ветеранів повернутися до активної професійної, громадської й сімейної діяльності.

Методологічною основою формування державної політики щодо ветеранів є також проектний підхід, широко застосовуваний у публічному управлінні. Він дозволяє формувати цільові програми, спрямовані на вирішення конкретних проблем різних категорій ветеранів – учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів сімей загиблих захисників і захисниць України, добровольців, військовополонених та інших. Такий підхід частково реалізується в Україні через державні програми Міністерства у справах ветеранів України та місцеві програми підтримки ветеранів.

Окремо слід підкреслити важливість гендерно-чутливого підходу у формуванні політики [8]. Згідно з даними Міністерства оборони України, станом на 2025 рік в Збройних силах України налічується понад 70 тис. жінок, понад 5,5 тис. – безпосередньо на передовій [9]. Це вимагає врахування специфічних потреб жінок-військових у питаннях медичного забезпечення, психологічної реабілітації, відновлення репродуктивного здоров'я, протидії гендерній дискримінації у військовому середовищі та суспільстві. Гендерний вимір став складовою сучасної ветеранської політики і відображений у керівних принципах Організації Об'єднаних Націй щодо жінок, миру та безпеки.

Значний вплив на методологію ветеранської політики мають має досвід зарубіжних країн щодо підтримки ветеранів війни. Так, Департамент у справах ветеранів США (U.S. Department of Veterans Affairs) акцентує на створенні інтегрованої системи підтримки, яка об'єднує медичні, освітні та соціальні послуги. Канада реалізує політику «ветеран як громадянин» (Veteran Citizen Model), яка підкреслює важливість суспільної інтеграції. У країнах ЄС (Нідерланди, Данія, Велика Британія) акцент робиться на неперервній підтримці військовослужбовця на всіх етапах його служби – від мобілізації до повернення в суспільство.

На методологічному рівні важливим є також громадсько-партнерський підхід, який підкреслює роль громадянського суспільства в реалізації

ветеранської політики. В Україні існує понад 1200 ветеранських громадських організацій різного рівня, які здійснюють адвокаційну діяльність, займаються реабілітацією, підтримкою працевлаштування, національно-патріотичним вихованням молоді. Саме міжсекторальна взаємодія – держави, бізнесу, громадського сектору і медійної сфери – розглядається як ключова умова успішної політики щодо ветеранів. Науковиці Тілікіна Н. та Пеша І. наголошують про важливість створення реєстру «ветеранських об'єднань та громадських організацій, які працюють з ветеранами, що дасть змогу ветеранам та учасникам бойових дій доєднатися до груп побратимів за допомогою її підтримкою, організацією самопомоги» [4].

Варто зазначити про унікальний досвід формування ветеранської політики в умовах тривалої російсько-української. Важливим підґрунтям формування Стратегії ветеранської політики стало аналітичне дослідження «Український досвід формування ветеранської політики. Актуальні питання реінтеграції, адаптації, реабілітації ветеранів» [10]. Це копітка робота в різних проєктах з реінтеграції ветеранів представників громадських об'єднань «Простір можливостей», «Коаліції ветеранських просторів» разом з експертами Е. Лібановою, Ю. Жовтяк, О. Порхуном, У. Токаревою дослідження [10, с. 6-7].

У дослідженні визначено що головна мета формування ветеранської політики – це «відновлення фізичного, психічного здоров'я ветеранів і членів їхніх сімей, їхня ефективна соціалізація та реінтеграція, повернення до реалій мирного життя, посилення економічної, соціальної, безпекової стійкості держави та громад, за рахунок ефективного використання потенціалу ветеранів, запровадження гідного ставлення до них у суспільстві, реалізації дієвих програм з поваги, подяки та пошани, формування нової історичної пам'яті довкола образу захисника та захисниці» [10, с.5]. Автори також наголошують, що у процесі розробки та реалізації політик, і, зокрема, ветеранської, ті ж самі цільові аудиторії можуть бути і бенефіціарами, і стейхолдерами: і самі ветерани, і члени їхніх родин, і держава, і громади. Також важливим є підкреслений аспект наскрізності державної ветеранської політики – від рівня держави до громад.

Зазначимо, що у прийнятій 2024 року Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року визначено такі принципи, на яких базується ветеранська політика: кроссекторальність; об'єктивність та обґрунтованість, людиноцентричність, превентивність, довготривалість, реалістичність, повага. Крім того, слід відзначити, що державна ветеранська політика повинна враховувати особливості трьох груп бенефіціарів: ветерани/ ветеранки, які перебувають на військовій службі, звільнилися зі служби, а також щодо ветеранів/ветеранок та членів її сімей у цивільному житті [11].

Таким чином, теоретико-методологічні підходи до формування ветеранської політики в Україні спираються на міждисциплінарну наукову базу та використовують системний, інституційний, правозахисний, соціально-орієнтований, гендерний та партнерський підходи. Це дозволяє створити комплексну політику, спрямовану на довготривалу підтримку ветеранів та їхніх сімей.

1.2. Нормативно-правове забезпечення ветеранської політики в Україні

Нормативно-правове забезпечення ветеранської політики в Україні базується на сукупності конституційних положень, законів, підзаконних актів, державних програм та міжнародних зобов'язань, які створюють правові умови для соціального захисту ветеранів, членів їх сімей та осіб, постраждалих унаслідок війни.

Верховенство права та соціальний захист громадян закріплено у Конституції України. Конституційні положення (Статті 46-49) стають основою для розробки законодавства про соціальний захист ветеранів, яке визначає їхні права на пільги, медичну допомогу, житло та соціальні гарантії. Зокрема, Стаття 46 Конституції України встановлює: «Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [12].

Укази Президента та Закони України, які діють у сфері ветеранської політики, забезпечують формування та реалізацію її складових. Зокрема, Указ Президента України від 22 серпня 2024 року «Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України» [13], в якому було поставлено завдання: розробити стратегію ветеранської політики до 2030 року, стратегію формування системи переходу від військової служби до цивільного життя, а також «ужити заходів щодо функціонування ветеранських просторів, забезпечення їх територіальної доступності з метою ефективної реінтеграції ветеранів війни в цивільне життя, організації їх комплексної реабілітації та адаптації, формування, зміцнення життєстійкості, надання інформаційно-консультативної, правової підтримки ветеранам війни, членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України» [13].

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [14] (1993, із змінами 2022–2025 рр.), який визначає категорії ветеранів, права на пенсійне та медичне забезпечення, пільги у сфері освіти, праці, житлово-комунального обслуговування та санаторно-курортного лікування.

Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [15] встановлює права військових і членів їх сімей на медичне забезпечення, психологічну реабілітацію та соціальні гарантії.

Правові, організаційні та економічні засади, порядок медичної та соціальної підтримки людей з інвалідністю врегульовано Законами: «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» [16]; «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» [17]; «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» [18].

Законодавство України останнього десятиліття активно реформується з урахуванням тривалої російсько-української війни з 2014 року, що спричинило появу нових категорій ветеранів (учасники бойових дій, ветерани АТО/ООС, особи, звільнені з полону) та відповідних правових гарантій.

Результатом роботи Кабінету Міністрів України (далі – Кабміну) стало затвердження двох Стратегій у сфері формування та реалізації ветеранської політики: «Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року» [19] та «Стратегії формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033» [20]. Цими нормативними актами визначено сутність, стратегічні цілі, завдання та очікувані результати ветеранської політики; а також створення умов для формування злагодженого функціонування системи повернення ветеранів/ ветеранок до цивільного життя. На думку экс-прем'єра-міністра України Дениса Шмигала, «Стратегія ветеранської політики – це фундаментальний документ, який відображає усі сфери взаємодії держави й ветерана: від початкових кроків у поверненні воїна до цивільного життя до можливості ветерана зміцнювати життя громади, регіону, держави» [21].

Документи напрацьовані Міністерством у справах ветеранів України (далі – Мінветеранів) разом із представниками ветеранської спільноти, громадських організацій та з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

У затвердженій Стратегії закріплено визначення державної політики щодо ветеранів/ветеранок та членів їх сімей: «задекларований та описаний підхід держави щодо їх підтримки, який визначає мету такої підтримки, її цільову аудиторію, засоби та механізми її реалізації, а також інструменти для оцінки її ефективності» [19]. Ветеранська політика формується в надскладних умовах тривалої війни, постійного зростання кількості ветеранів/ветеранок та членів їх сімей, тому включатиме кілька часових етапів і пропонуватиме поступове впровадження змін.

Підзаконні нормативні акти реалізують положення законів та визначають механізми надання статусів, пільг і послуг ветеранам, ветеранкам, учасникам бойових дій та демобілізованим особам:

- Постанови Кабінету Міністрів України, що стосуються формування реєстру ветеранів війни [22]; надання статусів: учасника бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасника війни [23].

- Постанови Кабміну щодо соціальних гарантій та соціального забезпечення ветеранів (порядок виплати компенсацій, безоплатного протезування кінцівок та зубів; надання медико-реабілітаційних послуг, санаторно-курортне лікування та ін.).

Державна політика щодо соціальної підтримки ветеранів/ветеранок реалізується через програми та проєкти. Вони стосуються матеріальних виплат, медико-реабілітаційних послуг, забезпечення санаторно-курортним оздоровленням, пільги на житло та оплату комунальних послуг. Ці програми зорієнтовані на соціальну підтримку як ветеранів та членів їх сімей, так і сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, Захисників та Захисниць України. Серед ухвалених Кабінетом Міністрів у 2025 році програм варто назвати:

- «Концепція Державної цільової програми “Ветеран. Робота” на 2026-2027 роки» [24]. Метою програми є «формування цілісної державної політики, спрямованої на економічну інтеграцію ветеранів війни як важливої складової людського капіталу, де повернення з військової служби до цивільного життя відбуватиметься у спосіб, який забезпечує стабільну зайнятість, розвиток нових професійних компетенцій та довгострокову економічну незалежність ветеранів війни» [24].

- «Порядок реалізації експериментального проєкту щодо надання послуг з довготривалого медичного догляду окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» [25]. Порядок «визначає механізм дофінансування послуг з довготривалого медичного догляду учасникам бойових дій та особам з інвалідністю внаслідок війни, понад обсяги» [25]. Обсяги встановлюються Національною службою здоров'я України (далі – НСЗУ). Підставою для надання послуги є функціональний стан пацієнта.

- «Порядок реалізації експериментального проєкту щодо проактивної підтримки незайнятих осіб для підвищення їх економічного добробуту» [26] Мета – вдосконалення інструментів сприяння зайнятості для непрацюючих осіб. Однак, «дія цього Порядку не поширюється на таких осіб: осіб з інвалідністю I та II групи; осіб, які отримують надбавку на догляд» [26].

Численні накази Міністерства у справах ветеранів України можна згрупувати за такими сферами регулювання:

- реалізація державних програм соціальної адаптації, професійної перепідготовки, психологічної реабілітації та підтримки сімей ветеранів;

- запровадження електронних реєстрів та сервісів. Виділимо наказ Мінветеранів від 09.02.2023 року «Про ведення інформаційно-комунікаційної системи «Єдиний державний реєстр ветеранів війни» [27];

- регулювання порядку запровадження та діяльності фахівця супроводу ветеранів та ін. [28].

Окремо слід виділити наказ «Про затвердження форми моніторингу стану реалізації ветеранської політики» [29], який розроблено 8 липня 2025 року після затвердження Стратегії реалізації ветеранської політики. Наказ закріплює форму звітності за кожною стратегічною ціллю від територіальних громад та визначає: «Департаменту соціальної політики здійснювати контроль за внесенням обласними та Київською міською державними (військовими) адміністраціями щомісяця до 10 числа місяця, наступного за звітним, даних, визначених моніторингом стану реалізації ветеранської політики» [29].

У звітності подаються кількісні дані щодо ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, Захисників та Захисниць України у територіальній громаді, а також суми коштів, виділених з бюджету на фінансування програм підтримки зазначених категорій у співвідношенні до загального бюджету громади (без урахування субвенцій), а також статистичні дані створення ветеранських просторів, запровадження фахівців із супроводу ветеранів, а також щодо реалізації програм соціальної підтримки ветеранів/ветеранок та програм вшанування пам'яті загиблих Захисників та Захисниць.

Загалом, у царині впровадження ветеранської політики існують десятки законів та постанов, урядових програм, які регулюють окремі напрями – статуси та соціальні гарантії, медико-соціальну реабілітацію та професійну адаптацію. У Міністерстві у справах ветеранів України зауважують про дублювання норм або

й прогалини в законодавстві, що ускладнює процес реінтеграції ветеранів / ветеранок. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» 1993 року не враховує усіх викликів та масштабів участі громадян у захисті держави в сучасній російсько-українській війні.

Тому команда Мінветеранів разом з іншими міністерствами, ветеранськими об'єднаннями підготувала комплексний документ – «проект Кодексу України про захист державності, незалежності та статус захисників держави, яким пропонується кодифікувати законодавчі акти щодо ветеранської політики в єдиний Кодекс щодо Захисників і Захисниць України» [30]. Кодекс включає шість книг, 14 глав і 57 статей, закріплює принципи, правові, економічні, соціальні та організаційні засади державної ветеранської політики, категорії осіб, яким, встановлюється єдина система державної підтримки. У Книзі першій (Стаття 2) Кодексу подані визначення термінів, зокрема: державна ветеранська політика, ветеранський простір, ветеранська інфраструктура, громадське ветеранське об'єднання, Єдиний державний реєстр ветеранів війни, вшанування пам'яті, інтеграція (реінтеграція) у цивільне життя, період відновлення, супровід, система повернення від військової служби (служби) до цивільного життя та інші [30].

Таким чином, нормативно-правова база ветеранської політики в Україні є комплексною та багаторівневою, охоплює конституційні засади, закони, підзаконні акти та міжнародні стандарти. Вона створює правову основу для соціального захисту, медичної та психологічної допомоги, професійної інтеграції ветеранів та підтримки їхніх сімей. Водночас на практиці існують виклики щодо необхідності кодифікації нормативно-правових актів, синхронізації державних та місцевих програм, ефективності реалізації програм, підвищення доступності послуг для різних категорій ветеранів та врахування гендерного та вікового аспектів.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

2.1. Інституційні механізми формування державної ветеранської політики в Україні

Формування та реалізація ветеранської політики в Україні здійснюється через систему інституційних механізмів, які забезпечують розробку стратегій, нормативно-правове регулювання, координацію соціальних програм та надання послуг ветеранам і членам їхніх сімей.

У проєкті Кодексу законів про Захисників і Захисниць державності та незалежності України (2025) визначено: «Мета державної ветеранської політики полягає у наданні підтримки та забезпеченні добробуту, ветеранів/ветеранок, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, ветеранів/ветеранок іноземців, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів/ветеранок іноземців, формування в суспільстві культури поваги, вдячності за їх службу, подвиг і жертвовність» [30].

Суб'єкти формування та реалізації державної ветеранської політики: Кабінет Міністрів України, Центральні органи виконавчої влади (відповідно до компетенцій), місцеві державні адміністрації. Реалізацію політики здійснюють місцеві органи виконавчої влади.

Інституційна система ветеранської політики включає державні органи, комунальні установи, громадські об'єднання, місцеві державні адміністрації та міжнародні структури, що взаємодіють у рамках законодавчо визначених повноважень. Ветеранська політика в Україні формується і реалізовується на кількох рівнях: національному, регіональному та місцевому, причому кожен із цих рівнів має бути комплементарним один до одного.

Серед основних завдань державної ветеранської політики є: «створення умов для залучення ветеранів / ветеранок, ветеранів / ветеранок, які мають

особливі заслуги перед Батьківщиною, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості їх участі у процесі ухвалення рішень» [30]. А також підтримка ветеранів/ветеранок у «реалізації їх соціально-економічного потенціалу, у тому числі для вирішення житлових питань, питань соціальної підтримки, професійного розвитку, працевлаштування, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб» [30].

Міністерство у справах ветеранів України – ключовий орган виконавчої влади, відповідальний за реалізацію державної політики в Україні щодо ветеранів. Міністерство у справах ветеранів України було утворене відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2018 року [31]. Указом Президента України 6 жовтня 2021 року було затверджено символіку Мінветеранів.

Основні завдання діяльності визначені у Положенні про Міністерство у справах ветеранів України, зокрема:

«1) формування і реалізації державної політики у сфері соціального захисту ветеранів та членів їх сімей, надання статусів;

2) забезпечення прав і свобод ветеранів та членів їх сімей;

3) забезпечення формування і ведення Єдиного державного реєстру ветеранів війни;

4) забезпечення розвитку спорту ветеранів війни;

5) організація заходів із соціальної та професійної адаптації ветеранів та членів їх сімей, сприяння їх працевлаштуванню та підприємницькій діяльності» [32].

Також на Мінветеранів покладено завдання з розробки і впровадження державних програм соціальної, психологічної та професійної підтримки ветеранів, моніторинг стану соціального захисту ветеранів.

Однак ефективна реалізація ветеранської політики потребує скоординованої роботи виконавчих органів державної влади. До цієї системи залучені:

Міністерство охорони здоров'я – відповідає за програми медичної, фізичної та психосоціальної реабілітації, доступ до санаторно-курортного лікування;

Міністерство оборони – забезпечує супровід та первинну підготовку до цивільного життя ще на етапі демобілізації;

Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності – координує програми соціального забезпечення;

Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури – залучене до розв'язання житлових проблем;

Міністерство освіти і науки України – реалізація перепідготовки та освітніх програм для ветеранів, відкриття Центрів ветеранського розвитку для допомоги у соціальній та професійній реінтеграції.

Міністерство економіки та Державна служба зайнятості України – забезпечують реалізацію політики професійної адаптації ветеранів, сприяння зайнятості та підприємницькій діяльності, надання грантів для започаткування та розширення ветеранського бізнесу. Професійна інтеграція ветеранів є одним із ключовим елементом державної стратегії соціальної адаптації ветеранів, а також розуміння, що «ветерани та їхні сім'ї – цінний людський капітал для подальшого майбутнього України. Відтак, державна політика повинна сприяти покращенню рівня їхнього добробуту, та розширення конкурентних можливостей для ветеранів та їхніх сімей, незалежно від середовища реалізації політики» [33].

Пілотний проєкт безоплатного професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни Кабінет Міністрів України запровадив ще з 2023 року, фінансування здійснюється за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Ця багатовідомча координація є необхідною через комплексність ветеранських потреб, які охоплюють медичну, психологічну, професійну та соціально-економічну сфери.

Активно відбувається цифровізація у ветеранській політиці. Основне завдання – зробити ці цифрові сервіси були доступними, зрозумілими та безпечними для кожного ветерана, щоб цифровізація не стала бар’єром для тих, хто найбільше потребує допомоги [35].

Практичними прикладами застосування цифровізації у ветеранській політиці є:

- Міністерство у справах ветеранів України відповідає за формування і є держателем Єдиного державного реєстру ветеранів війни. Кабінет Міністрів також представив Ветеран PRO – державну онлайн-платформу, де зібрано всю інформацію про пільги, програми у різних сферах, послуги та можливості в одному місці [34] (див. Рис.2.1).

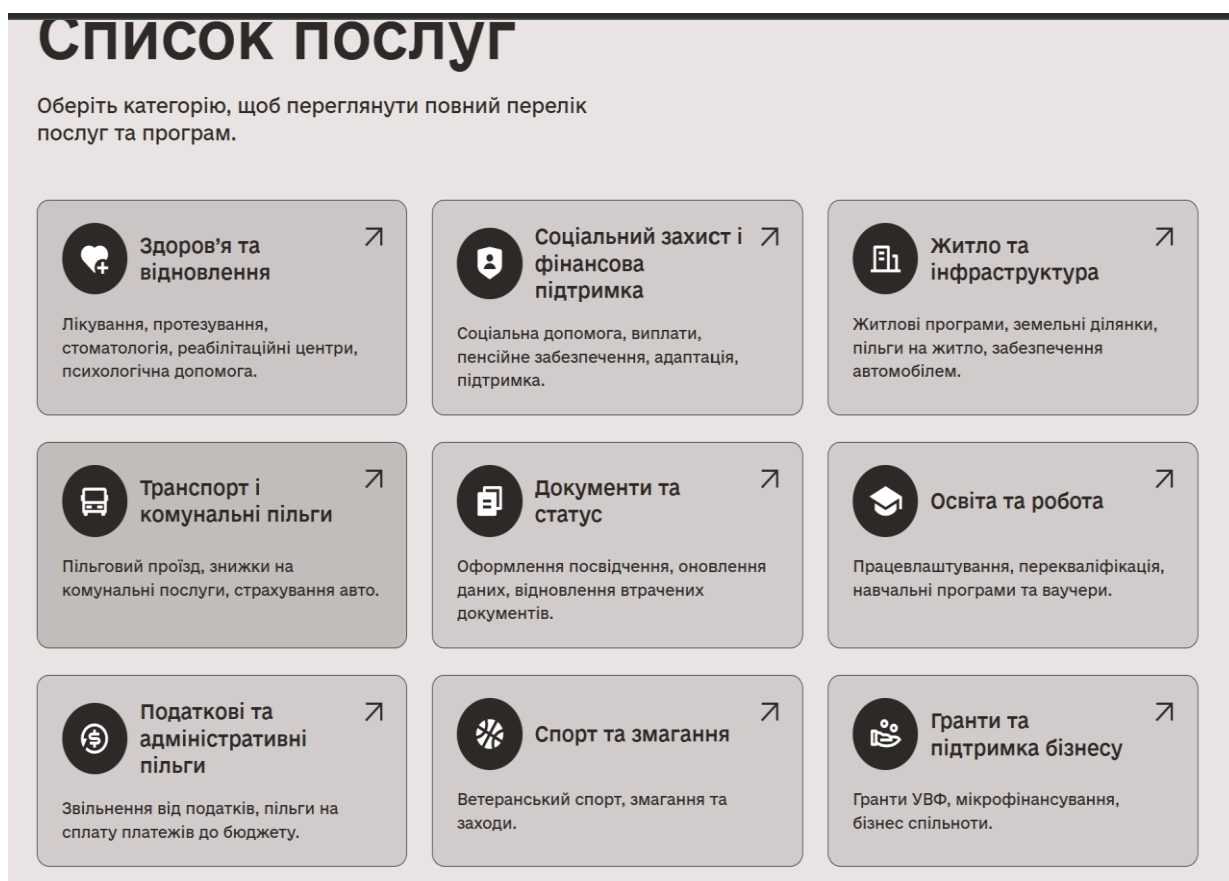

Рисунок 2.1. Інтерфейс сторінки списку послуг онлайн платформи Ветеран PRO. Джерело: Ветеран PRO <https://veteranpro.gov.ua/>

- Інтеграція з платформою «Дія». Саме через цю платформу ветерани можуть отримати електронне посвідчення ветерана (е-посвідчення УБД, інваліда війни, члена сім'ї загиблого). Онлайн-доступ до соціальних послуг, довідок, пільг. Подання заявок на грошову допомогу, медичне забезпечення, оздоровлення, житло тощо.

Ветеранська політика реалізується також через обласні та районні державні (військові) адміністрації, які відповідають за:

- надання соціальних послуг на регіональному рівні;
- організацію ветеранських просторів та центрів підтримки ветеранів;
- сприяння громадським ініціативам та волонтерським організаціям;
- контроль за реалізацією місцевих програм соціальної інтеграції ветеранів/ветеранок та членів їх сімей [4].

Мінветеранів координує та здійснює методичне забезпечення роботи відповідних підрозділів місцевих держадміністрацій, які здійснюють функції з питань ветеранської політики.

Міністерству у справах ветеранів підпорядковані: Український ветеранський фонд, Науково-навчальний експертний центр «Бородянка» та Державна установа «Національне військове меморіальне кладовище».

Український ветеранський фонд реалізовує різні програми підтримки ветеранів/ ветеранок та їх родин, наприклад, через серію конкурсних гарнтових програм «Варто» [36].

Мета діяльності навчально-наукового центру «Бородянка» – сприяння ветеранам у реалізації права на «отримання допомоги у сфері психічного здоров'я та фізичної терапії шляхом діяльності в освітній, науковій сферах, надання ветеранам та членам сімей ветеранів психосоціальних та психологічних послуг, послуг психотерапії, психологічної, фізкультурно-спортивної реабілітації та фізичної терапії, юридичних, інформаційних та інших видів соціальних послуг для їх соціальної адаптації та збереження психічного здоров'я» [37]. Також центр забезпечує підготовку фахівців із супроводу

ветеранів війни та демобілізованих осіб, організацію фізкультурно-спортивної реабілітації.

Мінветеранів запровадило ініціативу із взаємодії між закладами охорони здоров'я та державними органами з питань ветеранської політики – створення в лікарнях спеціалізованих структурних підрозділів – просторів турботи про ветеранів: «В Україні вже відкрито 10 таких просторів у лікарнях (у Дніпрі, Хмельницькому, Чернівцях, Чернігові та інших містах). Загалом заплановано відкрити близько 30 просторів. Крім того, станом на серпень 2025 р. в Україні працюють уже 1600 фахівців із супроводу ветеранів, із них близько 100 – саме в закладах охорони здоров'я [38]. У просторах турботи ветерани, яким потребується тривала реабілітація, отримуватимуть не лише медико-реабілітаційні послуги, а й допомогу фахівця із супроводу ветеранів щодо надання адміністративних чи соціальних послуг, консультивання.

Громадські організації, ветеранські спілки та асоціації відіграють важливу роль у адвокації прав ветеранів, наданні послуг і просвітницькій діяльності, зокрема:

- сприяють вирішенню проблем соціальної адаптації та психологічної підтримки;
- беруть участь у розробці державних та місцевих програм;
- забезпечують комунікацію між ветеранами та державними структурами;
- реалізують програми патріотичного виховання молоді та меморіальної політики.

Україна співпрацює з міжнародними організаціями (ООН, НАТО, Ради Європи) для підвищення ефективності ветеранської політики. Міжнародні програми спрямовані на:

- обмін досвідом щодо психологічної та соціальної реабілітації;
- стандартизацію підходів до медичного забезпечення ветеранів;
- розробку методології професійної інтеграції та перепідготовки.

Громадські військові організації у спільно розробленій в 2023 році Концепції політики щодо ветеранів та їх сімей визначили, що для забезпечення

дієвості та комплексності політики її формування має відбуватись із залученням всіх зацікавлених сторін з боку держави, громадськості, бенефіціарів та громад [33]. Ефективна державна політика щодо ветеранів передбачає, на думку авторів, визнання, розуміння та дії (див. Рис.2.2.)

Рисунок 2.2. Концептуальні складові ефективної політики щодо ветеранів та членів їх сімей [33].

Загалом реалізація державної ветеранської політики зорієнтована на :

1. Забезпечення соціального захисту та фінансових гарантій ветеранів.
2. Надання повного спектру медичних і психологічних послуг, включно з санаторно-курортним лікуванням.
3. Підтримку професійної та освітньої інтеграції ветеранів у мирне життя.
4. Сприяння підтримці сімей ветеранів, у тому числі членів сімей загиблих і померлих ветеранів.
5. Розвиток громадського партнерства, залучення ветеранів до волонтерських та громадських ініціатив.
6. Забезпечення інклюзивного та гендерно-чутливого підходу.

Міністерство у справах ветеранів визначило ключові ініціативи ветеранської політики на 2025-2026 роки: «серед яких:

- новий механізм фінансування первинної медичної допомоги – з підвищеним коефіцієнтом для лікарів, які мають декларації з ветеранами;
- запровадження обов'язкового моніторингу якості медичних послуг;
- старт грантової ініціативи для громад на придбання спортивного обладнання;
- 100% відшкодування вартості навчання для дітей ветеранів і родин загиблих;
- програми з підтримки ветеранського підприємництва через платформу «єРобота»;
- продовження житлової програми, яка вже охопила 4600 родин;
- підготовка до запуску цифрової платформи «Ветеранська Дія»;
- залучення ветеранів до викладання предмету «Захист України» [39].

Таким чином, інституційні механізми ветеранської політики в Україні забезпечують комплексну координацію діяльності центральних і місцевих органів влади, громадських об'єднань та міжнародних структур, а стратегічні завдання спрямовані на ефективну соціальну, медичну та професійну інтеграцію ветеранів і членів їхніх сімей у суспільство.

Забезпечення державних соціальних гарантій ветеранам війни в Україні здійснюється різними органами виконавчої влади, також діють програми і реалізуються проекти, спрямовані на підтримку учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни [4].

2.2. Напрями та інструменти реалізації державної ветеранської політики

Стратегія ветеранської політики України до 2030 року базується на трьох ключових стратегічних цілях, які розроблені на основі потреб ветеранів, їх сімей та сімей загиблих захисників України:

Перший стратегічний напрям: Відновлення людського капіталу та добробуту ветеранів і членів їх сімей. Цей напрям охоплює комплекс дій,

спрямованих на створення умов для успішної реінтеграції ветеранів в мирне життя та забезпечення їх соціально-економічної стійкості [19].

Практичні заходи включають:

- програми професійної перекваліфікації та навчання новим компетенціям;
- забезпечення доступу до якісної медичної допомоги та реабілітаційних послуг;
- створення механізмів психосоціальної підтримки для подолання травми;
- розробку житлової політики та програм забезпечення доступного житла;
- формування систем матеріальної допомоги та соціальних гарантій.

Другий стратегічний напрям: Повага та честь

Цей напрям спрямований на трансформацію суспільного сприйняття ветеранів та створення культури поваги до захисників [19]. Передбачає:

- розробку інформаційних кампаній, спрямованих на зміну громадянської свідомості;
- забезпечення достойного почесного вшанування загиблих та поранених;
- створення механізмів участі ветеранів в суспільному житті та процесах прийняття рішень;
- розвиток ветеранської ідентичності як джерела громадянської консолідації.

Третій стратегічний напрям: забезпечення національної безпеки та оборонної спроможності. Цей напрям розглядає ветеранів як стратегічний ресурс для національної безпеки [19]. Ветерани мають унікальний досвід, лідерський потенціал та мотивацію, що можуть значно посилити місцеву спроможність громад при забезпеченні умов для їх професійного розвитку та активної участі в процесах прийняття рішень [40].

Ефективна реалізація ветеранської політики в Україні залежить не лише від наявності нормативно-правової бази та інституційної системи, а й від фінансово-організаційних і практичних інструментів, що забезпечують реалізацію державних програм на всіх рівнях.

Державна програма медичної, фізичної та психосоціальної реабілітації займає центральне місце в системі підтримки [5]. Програма координується Міністерством у справах ветеранів та залучає ресурси численних державних органів. До основних компонентів входять:

- надання послуг психологічної реабілітації з подолання бойової травми;
- комплексні програми фізичної реабілітації для ветеранів;
- розроблення та впровадження стандартів якості надання послуг;
- забезпечення аналітичної та методологічної підтримки процесів реабілітації.

Розбудовується мережа медичні реабілітаційних центрів коштом державного бюджету, благодійних фондів та міжнародних донорів. За рахунок державного та місцевого створюються ветеранські простори в територіальних громадах.

Значна увага приділена розвитку адаптивного спорту, також розширенню мережі закладів фізичної культури і спорту для ветеранів/ветеранок, в.ч., осіб з інвалідністю, проведенню спортивних заходів. Держава сприяє забезпеченню доступності для занять спортом ветеранами, в тому числі шляхом часткової оплати вартості тренувань в закладах фізичної культури і спорту відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від «Про реалізацію експериментального проекту щодо надання учасникам бойових дій та особам з інвалідністю внаслідок війни допомоги для занять фізичною культурою та спортом» [41].

Професійна реінтеграція та розвиток підприємництва. Центральним елементом повернення ветеранів до мирного життя є забезпечення їх зайнятості та професійного розвитку [42]. Держава запроваджує різноманітні програми. З червня 2025 року Державною службою зайнятості було розпочато запис на курс навчання з підготовки спеціаліста з професійної адаптації ветеранів, який надаватиме консультативну допомогу у плануванні та розвитку кар'єри, перекваліфікації ветеранів/ ветеранок.

Грантові програми для ветеранів-підприємців: у 2023 році Кабінет Міністрів запустив програми грантів, що дозволяють ветеранам отримувати фінансову підтримку для започаткування або розвитку власного бізнесу:

- «• 250 тис. грн – для учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни за умови створення одного робочого місця;
- 500 тис. грн – для члена сім'ї учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни за умови створення двох робочих місць;
- 1 млн. грн – для учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни, які зареєстровані як ФОП не менше ніж 3 роки, за умови створення чотирьох робочих місць, мінімум 2 з яких займуть ветерани або особи з інвалідністю внаслідок війни» [42].

За період дії програми рішення про отримання грантів отримали 1230 учасників бойових дій, 25 осіб з інвалідністю внаслідок війни, 1011 – другий з подружжя учасників бойових дій або осіб з інвалідності [43].

Професійна та освітня адаптація ветеранів війни реалізується з допомогою закладів вищої освіти (при яких створюються Центри ветеранського розвитку) та навчальних центрів Державної служби зайнятості, які пропонують короткострокові програми та навчальні курси з актуальних професійних компетенцій, ваучери на навчання. За інформацією Державної служби зайнятості впродовж січня-жовтня 2025 року навчання проходили з числа учасників бойових дій 908 осіб, отримали ваучер на навчання – 847 осіб [44].

Здобуття освітньої кваліфікації забезпечується через пільгові умови вступу до закладів вищої освіти (першочергове зарахування на місця державного (регіонального) замовлення, надання ваучерів для підготовки та підвищення кваліфікації та проходження сертифікаційних курсів. У 2023 році започатковано «експериментальний проект з організації навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості [45].

Здійснюється компенсація вартості навчання за другим (магістерським) рівнем вищої освіти [46]. Компенсація здійснюється у розмірі 15 прожиткових

мінімумів для працездатних осіб, визначених законом на момент вступу (для вступників 2025 року), передбачена для ветеранів війни та членів їхніх сімей, які навчаються в магістратурі за власні кошти.

Громадськими організаціями створюються платформи професійної орієнтації. У 2025 році Ветеранський фонд України презентував комплексну онлайн платформу «Кар'єра ветерана» з можливостями професійної орієнтації, що включає модуль адаптації військових компетенцій до цивільних професій та онлайн-курсів для перепідготовки. Платформа «Кар'єра ветерана» – це універсальний ресурс, який пропонує підтримку на всіх етапах пошуку роботи: «від складання резюме й трансформації військового досвіду в конкурентні переваги на цивільному ринку праці до здобуття нових навичок через онлайн-навчання та пошуку вакансій» [47]. Платформу розроблено за сприяння Міжнародного фонду «Відродження», вона складається з двох блоків :

1. «Я-ветеран», де заповнюються дані про військовий та цивільний досвід, освіти ветерана. Платформа генерує резюме ветерана, що сприятиме можливості Знайти роботу чи отримати доступ до грантів та навчальних курсів.

2. «Я-роботодавець», де заповнюється інформація про компанію. Платформа здійснює підбір претендентів, полегшуючи взаємодію роботодавців і ветеранів [47].

Створюється мережа психосоціальної підтримки ветеранів, учасників бойових дій та членів їх сімей. Також здійснюється інформаційні кампанії про можливості отримання: психологічної підтримки в період кризи; безкоштовних юридичних консультацій щодо прав ветеранів; про доступні державні та громадські послуги; рекомендації щодо фахівців та установ, де можна отримати спеціалізовану допомогу.

Фінансування ветеранської політики здійснюється через державний та місцеві бюджети, а також за рахунок міжнародної допомоги та грантових програм. Основні фінансові інструменти включають:

1. Бюджетне фінансування державних програм соціальної підтримки ветеранів:

- виплати щомісячних пенсій і одноразових допомог;
- фінансування медичної та психологічної реабілітації;
- забезпечення санаторно-курортного лікування та оздоровчих програм.

2. Цільові програми професійної інтеграції та освіти ветеранів:

- гранти на перепідготовку, навчальні курси та підприємницьку діяльність;
- фінансування програм зайнятості через Державну службу зайнятості.

3. Фінансова підтримка сімей загиблих Захисників/Захисниць України та ветеранів з інвалідністю:

- компенсації витрат на лікування, освіту дітей та житлове забезпечення;
- цільові субсидії на адаптацію житла та транспорт для ветеранів з особливими потребами.

Державними програмами передбачені соціальні виплати та допомоги дітям та сім'ям ветеранів війни, учасників бойових дій та загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України. Так, У 2025 році запроваджено також експериментальний проект «щодо надання державної допомоги на навчання дітям деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» [48], зокрема, для дітей, які мають статус члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, дітей осіб з інвалідністю внаслідок війни, дітей ветеранів війни та учасників бойових дій.

Загалом у «державному бюджеті на 2025 рік закладено 10,5 млрд грн на підтримку ветеранів, частина яких спрямована на медичні послуги. Міністерство охорони здоров'я системно працює над тим, аби забезпечити універсальний доступ до якісної та безоплатної медичної допомоги для всіх українців, з урахуванням потреб наших ветеранів» [49]. Сільно з Фондом соціального захисту осіб з інвалідністю запущено державну програму безкоштовного протезування кінцівок та засобів реабілітації для військових та цивільних, створено онлайн-платформу онлайн-платформу protez.msp.gov.ua.

У квітні 2024 року Міністерство охорони здоров'я спільно з Національною службою здоров'я України запустило пілотний проєкт із безкоштовного

зуболікування та протезування для ветеранів і ветеранок, інші безоплатні високоспеціалізовані медичні послуги.

Організаційні інструменти реалізації забезпечують структурну координацію та управління програмами ветеранської політики:

- створення Центрів підтримки ветеранів на місцевому рівні;
- організація мобільних груп соціальної допомоги, які забезпечують доступ до послуг у віддалених районах;
- єдина інформаційна система обліку ветеранів для координації надання послуг та контролю за ефективністю програм;
- проведення моніторингу та оцінки ефективності програм, що дозволяє своєчасно коригувати стратегії державної політики.

Фінансові та організаційні механізми утворюють комплексний та взаємопов'язаний механізм реалізації ветеранської політики. Їх взаємодія дозволяє забезпечити:

- своєчасне та ефективне надання соціальних послуг;
- максимальну доступність програм для ветеранів та членів їх сімей;
- підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів;
- інтеграцію державної політики з міжнародними стандартами та кращими практиками.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій для реалізації завдань державної політики у сфері підтримки ветеранів, військовослужбовців, їхніх родин та родин загиблих/зниклих включає: електронні сервіси й портали; реєстри ветеранів; мобільні додатки; онлайн-записи на прийом; інтеграцію даних із ЦНАПами, Пенсійним фондом України, МОЗ тощо.

Таким чином, фінансово-організаційні та інструментальні механізми є невід'ємною складовою ефективною ветеранської політики, що дозволяє реалізовувати стратегічні завдання держави, забезпечувати соціальну підтримку, психологічну та професійну реабілітацію ветеранів, а також сприяти їхній повноцінній інтеграції у громадське життя.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

3.1. Специфіка реалізації ветеранської політики на регіональному та місцевому рівнях (на прикладі Луцької міської ради Волинської області)

Міжнародний досвід показує, що ефективна ветеранська політика неможлива без активної участі місцевих органів влади і самих ветеранів. Тому, реалізація ветеранської політики в Україні відбувається на трьох рівнях: загальнодержавному, регіональному та місцевому. Адже ефективна політика потребує більш широкої консолідації зусиль усіх учасників системи – працівників з ветеранами, самих ветеранів та їх сімей, яких краще розуміють їх потреби.

Вирішуючи питання про те, як використовувати ветеранський досвід та потенціал, слід розглядати ветеранів не лише як одержувачів допомоги, але й як активних агентів соціального розвитку. Ветерани мають унікальний досвід, лідерський потенціал та мотивацію, які можуть значно посилити спроможність громад при створенні умов для їх професійного розвитку та активної участі у процесах прийняття рішень на місцевому рівні.

Реалізація ветеранської політики на регіональному та місцевому рівнях в Україні виявила особливу актуальність у контексті повномасштабної війни з росією та збільшення кількості ветеранів війни, які потребують комплексної підтримки держави та суспільства. Волинська область як адміністративно-територіальна одиниця демонструє власну специфіку впровадження державної ветеранської політики, яка обумовлена особливостями регіонального управління, ресурсними можливостями та рівнем взаємодії між центральною владою, обласними державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування.

За даними Міністерства у справах ветеранів України, станом на квітень 2025 р. у Волинській області перебувало на обліку понад 48 тис. ветеранів війни,

«з них учасників бойових дій – близько 32 000, учасників війни 6 000 осіб. Осіб з інвалідністю внаслідок війни – 3 400 осіб, членів сімей загиблих або померлих захисників та захисниць – 3 200, членів сімей загиблих або померлих ветеранів війни – 2 800 осіб» [50].

На регіональному рівні головними суб'єктами реалізації ветеранської політики виступають обласні державні адміністрації (військові адміністрації) через спеціалізовані структурні підрозділи. У Волинській області таким органом є Управління з питань ветеранської політики облдержадміністрації [51]. Відповідно до затвердженого Положення «управління виконує та організує виконання програм і заходів соціального захисту ветеранів та членів сімей ветеранів, забезпечення прав і свобод зазначених осіб під час переходу від військової служби до цивільного життя на основі використання багатовимірного, комплексного підходу задля запобігання та усунення їхньої соціальної та економічної виключеності, допомоги та сприяння таким особам, реінтеграції ветеранів у громади, спільноти та родини» [52].

Основними адресатами ветеранської політики є місцеві органи виконавчої влади, насамперед обласні державні адміністрації, тоді як органи місцевого самоврядування залучаються до участі в заходах, які реалізуються державними адміністраціями. Це створює певну ієрархічність у системі реалізації політики, де регіональний рівень виступає проміжною ланкою між державними стратегічними цілями та локальним виконанням [6].

Фінансування ветеранської політики на регіональному рівні відбувається за рахунок державних субвенцій, так і коштів обласних та місцевих бюджетів. Так, у 2024 році Волинська область отримала від державного бюджету 102,8 млн грн на придбання житла військовослужбовцям, завдяки чому 45 волинян мають отримати нові альтернативи. Додатково 1,7 млн грн було виділено на професійну адаптацію ветеранів війни та членів їх родини, хоча через законодавчі зміни влітку 2024 року кількість людей, які можуть заборонити цю послугу, зменшилася [53].

У межах обласної програми підтримки осіб, які взяли участь у захисті Батьківщини, членів їхніх сімей на 2024-2028 роки було виділено значні кошти: 44,6 млн грн на виплати сім'ям загиблих; 3,5 млн грн отримали 337 ветеранів і військовослужбовців на дороговартісне лікування та реабілітацію; 700 тис. грн на оздоровлення 55 осіб із сімей загиблих у комунальних закладах області [53].

Для ветеранів війни, зокрема, для учасників бойових дій, заходами програми «передбачені:

- семиденний відпочинок для осіб, звільнених з полону, для осіб з інвалідністю внаслідок війни та військовослужбовцям, членам їхніх сімей з наданням психологічної реабілітації в комунальних санаторно-курортних закладах області (за зверненням)» [53];

- надання одноразової грошової матеріальної допомоги особам які брали участь у захисті Батьківщини, членам сімей загиблих, померлих, зниклих безвісти та членам їхніх сімей.

Деякі соціальні гарантії можуть також частково стосуватися членів сім'ї: «члени сімей загиблих (померлих) учасників бойових дій мають право на 50% знижку на оплату житлово-комунальних послуг: діти учасників бойових дій можуть користуватися пільгами щодо пріоритетного зарахування до закладів освіти, безоплатного забезпечення підручниками, пільгове харчування в закладах загальної середньої освіти (у разі наявності відповідного рішення місцевої влади)» [54].

Після прийняття державної Стратегії ветеранської політики в кожній територіальній громаді області прийняті місцеві цільові програми підтримки ветеранів війни та родин загиблих і зниклих безвісти. Загалом їх прийняли або внесли відповідні зміни 44 територіальні громади, передбачивши майже 17 млн грн для ветеранів, понад 11 млн грн для родини загиблих та ще вісім млн грн. на оздоровлення дітей [54].

Фахівцями Національного інституту стратегічних досліджень було здійснено у вересні 2025 року огляд ветеранської політики в територіальних громадах, проаналізовано досвід областей та зроблено узагальнення:

«У 2025 році відбувається створення сталих інституцій підтримки, розвиток мережі фахівців супроводу, а також активне залучення громадського сектора у ветеранській політиці територіальних громад. Програми трансформуються від реалізації точкових заходів до комплексної підтримки ветеранів на рівні громад і областей» [55]. Основні напрями місцевих програм, які формуються на основі співфінансування з держаного, місцевих бюджетів та міжнародних грантів, благодійних фондів, стосуються психосоціальної підтримки, працевлаштування, освіти, житлових ініціатив та підтримки ветеранського бізнесу.

Ключовим елементом регіональної ветеранської політики є підтримка створення інституційної інфраструктури. На Волині триває запровадження інституту фахівця із супроводу ветерана. Станом на початок 2025 року в територіальних громадах Волинської області працюють 26 фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб [56].

Основне завдання регіонального рівня – координація зусиль у створенні ветеранських просторів, методичному супроводі реалізації ветеранської політики на рівні територіальних громад. Варто підкреслити, що голова Волинської обласної державної адміністрації здійснює систематичні онлайн зустрічі з ветеранами, родинами військових та загиблих Героїв. Двічі на місяць проводяться організаційні зустрічі представників Управління з питань ветеранської політики із фахівцями із супроводу ветеранів війни, демобілізованих осіб та членів їх сімей.

Розвиток інфраструктури для підтримки захисників передбачає розбудову мережі ветеранських хабів – комплексних закладів, де військові та їхні родини можуть отримати юридичну, психологічну допомогу й пройти фізкультурну реабілітацію. Станом на 2024 рік в Україні функціонує 122 такі заклади. Зокрема, на Волині один центр уже діє у Володимирі. У Луцьку розпочато будівництво безбар'єрного Ветеранського простору за рахунок субвенції з державного бюджету, а також з бюджету Луцької міської ради.

В листопаді 2025 року в Луцьку відкрився сьомий за рахунком в Україні Центр ментального здоров'я «ПОВЕРНЕННЯ» всеукраїнської однойменної Програми, де функціонують 5 кабінетів, індивідуальної, групової та сімейної терапії, палата денного догляду. Мультидисциплінарна команда фахівців під керівництвом бойової медицині у відставці Ольги Остапчук допомагатиме ветеранам/ветеранкам відновлюватись ментально на основі індивідуальної програми [57].

Окрім фізичних просторів, регіон активно цифровізує послуги. Волиняни мають доступ до платформи «е-Ветеран» та електронної карти, яка містить понад 400 послуг: від медичного забезпечення до сприяння ветеранському бізнесу. Такий підхід значно спрощує бюрократичні процедури та пришвидшує отримання державної допомоги [58].

У звіті «Огляд ветеранської політики в громадах» підкреслюється, що у реалізації державної ветеранської політики простежується «міжрегіональна взаємодія, наприклад, через всеукраїнські форуми, спортивні заходи національного рівня. Наприклад «акція «Тут шанують ветеранів», реалізована за підтримки Закарпатської та Волинської ОВА. Захід об'єднав представників ветеранських організацій, влади, бізнесу й громадськості, а наступний етап форуму заплановано в Ужгороді, що свідчить про послідовну міжрегіональну комунікацію Волинської та Закарпатської областей у формуванні культури вдячності й поваги до ветеранів» [55]. Загальноукраїнська акція розпочата в Луцьку з ініціативи ГО «Захист+», яка розробила відповідну наліпку для використання у бізнесових просторах. Наліпка буде інформувати військового, що тут його поважають, про відсоток знижки, який бізнес готовий надати ветеранам.

Основний рівень реалізації ветеранської політики – місцевий (рівень територіальний громад). У територіальних громадах питаннями ветеранської політики займаються відділи соціального захисту або комунальні установи з надання соціальних послуг. Гарним прикладом є створення окремих відділів з питань ветеранської політики.

Розглянемо реалізацію ветеранської політики на місцевому рівні на прикладі Луцької міської ради. Зокрема, в департаменті соціальної політики Луцької міської ради 19 жовтня 2022 року «створений відділ по роботі з ветеранами війни та членами їх сімей, основними завданнями діяльності якого є: фінансова та соціальна підтримка даної категорії населення а також сприяння вирішенню їх соціальних та побутових проблем. В січні 2024 рішенням Луцької міської ради Департамент соціальної політики було перейменовано в Департамент соціальної та ветеранської політики Луцької міської ради, чим підкреслено пріоритетність соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей для місцевого самоврядування тощо» [58].

З грудня 2024 року в Луцькій міській територіальній громаді рішенням міської ради утворено Департамент з питань ветеранської політики. В підпорядкуванні Департаменту створено комунальну установу «ХАБ ВЕТЕРАН», у якій працюють шість фахівців із супроводу ветеранів.

Основні завдання департаменту відповідно до Положення про департамент: забезпечення прав та інтересів ветеранів та ветеранок, а також реалізація державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни, учасників бойових дій, родин загиблих (померлих) захисників України [59].

Відповідно, Департамент з питань ветеранської політики здійснює:

- координацію діяльності громадських об'єднань ветеранів, надання їм організаційної, інформаційної та правової підтримки.
- розгляд звернень громадян з питань соціального захисту та реалізація відповідних заходів реагування.
- впровадження місцевих програм, спрямованих на поліпшення умов життя ветеранів.
- ведення обліку відповідних категорій громадян, моніторинг їхніх потреб, підготовка звітної документації.
- організацію та участь у проведенні пам'ятних, культурних, реабілітаційних заходів.

Всього в Департаменті працює 31 особа. В структурі Департаменту функціонують такі відділи: відділ формування і надання сервісних послуг ветеранам; відділ адаптації та підтримки учасників бойових дій та їхніх родин; відділ пам'яті та турботи (у складі відділу пам'яті та турботи: сектор вшанування та героїзації та сектор призначення соціальних виплат); відділ комунікації та партнерства; юридичний відділ; відділ обліку та звітності.

Основною метою відділу формування і надання соціальних послуг є організація системи надання сервісних послуг ветеранам (соціальних, медичних, психологічних, правових, освітніх, реабілітаційних тощо) на території територіальної громади ветеранам/ветеранкам війни та членам їх сімей; постраждалим учасникам Революції Гідності; членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України; членам сімей військовослужбовців, які вважаються зниклими безвісти або перебувають у полоні. Проводять консультування, прийом документів для призначення та виплати усіх видів допомог та компенсацій, передбачених нормативно-правовими актами для ветеранів/ветеранок війни та членів їх сімей. Організують та беруть участь у інформаційному, консультативному та методичному забезпеченні в наданні адміністративних, соціальних послуг через Департамент «Центр надання адміністративних послуг у місті Луцьку» (в тому числі через віддалені робочі місця). Інформують щодо діяльності фахівців із супроводу.

Забезпечують збір, аналіз та надання інформації, необхідної для формування і ведення Єдиного державного реєстру ветеранів війни. Здійснюють аналіз потреб ветеранів/ветеранок та членів їх сімей, які проживають на території громади, у реалізації їх прав, отриманні послуг, пільг та соціальних гарантій. Забезпечують взаємодію з територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, суб'єктами надання публічних (електронних публічних), соціальних, освітніх, реабілітаційних, психологічних та інших послуг, фахівцями із супроводу ветеранів в частині переходу ветеранів/ветеранок війни від військової служби до цивільного життя.

Завдання відділу адаптації та підтримки учасників бойових дій та їхніх родин це – забезпечення на території Луцької міської ради реалізації державної підтримки при переході від військової служби до цивільного життя ветеранів/ветеранок війни та членів їх сімей. Забезпечує своєчасний і якісний розгляд звернень, запитів, заяв, скарг та пропозицій громадян органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, установ та організацій. Відділ взаємодіє з центрами ветеранського розвитку при закладах вищої освіти з питання визначення та формування потреби і надання ветеранам / ветеранкам та членам їх сімей послуг з професійної адаптації. Сприяє розвитку спорту ветеранів та підтримки в організації і проведенні фізкультурно-оздоровчих заходів, спортивних змагань; заходів з національно-патріотичного та національно-культурного спрямування.

Відділ комунікації та партнерства забезпечує ефективну взаємодію між ветеранами/ветеранками і членами їх сімей та громадськістю, органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, центрами ветеранського розвитку, ветеранськими просторами, помічниками ветеранів, громадськими об'єднаннями ветеранів/ветеранок та членів їх сімей з питань реалізації ветеранської політики. Відділ здійснює пошук та реалізацію програм міжнародних організацій та фондів соціальної спрямованості, націлених на залучення методичної та фінансової допомоги та підтримки.

Яскравим прикладом партнерської взаємодії є організація щотижневих безкоштовних занять з іпотерапії для реабілітації та оздоровлення ветеранів/ветеранок війни, організована Департаментом з питань ветеранської політики Луцької міської ради і ГО «Волинська обласна організація «АНТАРЕС» (кінний клуб верхової оздоровчої їзди) та за підтримки БФ «Фонд Ігоря Палиці «ТІЛЬКИ РАЗОМ».

Основною метою Відділу пам'яті та турботи є реалізація державної та місцевої ветеранської політики на території Луцької міської територіальної громади шляхом національного визнання, увічнення та вшанування пам'яті, формування в суспільстві культури поваги до ветеранів/ветеранок

війни/Захисників та Захисниць України, постраждалих учасників Революції Гідності, вдячності за їх службу, подвиг і жертвовність та надання допомоги членам сімей загиблих (померлих) ветеранів/ветеранок війни/Захисників та Захисниць України, членам сімей військовослужбовців, які вважаються зниклими безвісти або перебувають у полоні. Завданнями Відділу є організація роботи щодо національного визнання, увічнення та вшанування пам'яті ветеранів/ветеранок війни, створення у суспільстві стійкої культури, глибокої поваги до Героїв та їхнього подвигу на національному рівні, в громадах та сім'ях.

Департамент з питань ветеранської політики має свій офіційний сайт. Домашня сторінка називається «Твій шлях додому», створена ГО «Луцька міська організація Спілки воїнів АТО Волині». Крім того, інформацію можна знайти і на сторінках департаменту у Facebook та Instagram.

У меню сайту знаходяться розділи: корисні контакти; корисна інформація; фахівці з супроводу ветеранів; міські цільові програми; працевлаштування; Луцький ярмарок ветеранського бізнесу; юридична допомога; психологічна підтримка та допомога; медична допомога; медична реабілітація; ветеранський спорт; дозвілля ветеранів Луцьк; членам родин; навіки в строю; гранти; забезпечення житлом; література; військовослужбовцю (див рис. 3.1.).

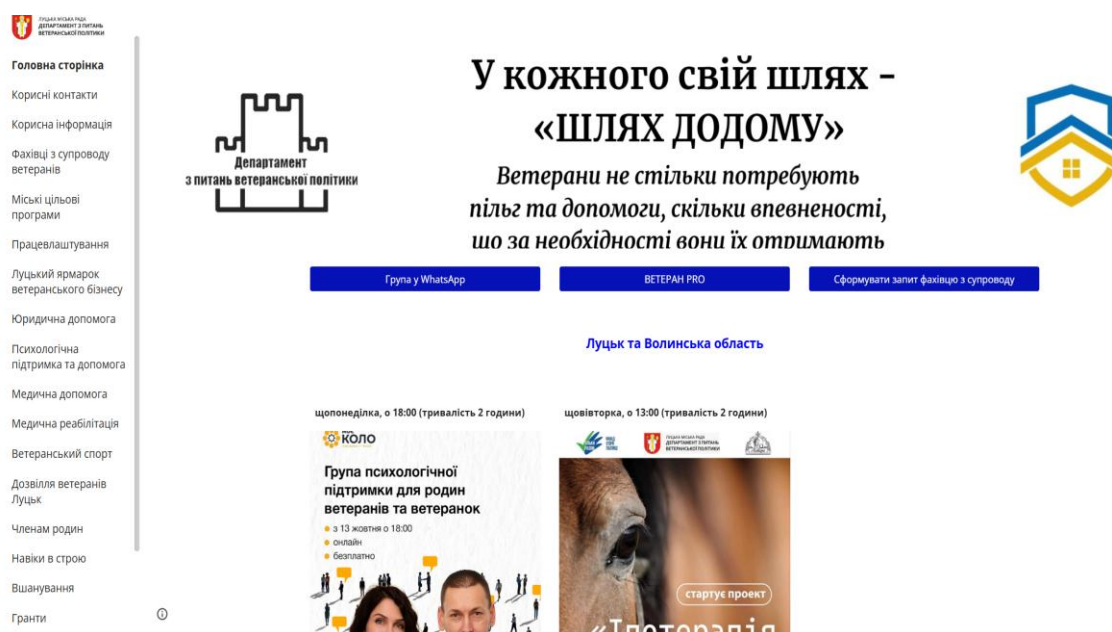

Рисунок 3.1. Інтерфейс головної сторінки веб-сайту Департаменту з питань ветеранської політики Луцької міської ради [60].

Реалізація ветеранської політики на місцевому рівні здійснюється також за рахунок місцевих бюджетів через формування місцевих цільових програм У Луцьку станом на 2025 рік діють три таких програми.

1. Комплексна програма соціальної підтримки ветеранів та членів їхніх сімей на 2024-2026 роки, охоплює аспекти соціальної підтримки ветеранів і родин загиблих, зниклих безвісти чи полонених захисників [61]. Це і одноразові виплати До дня пам'яті загиблих захисників України, До Дня матері; одноразові допомоги на лікування, також компенсації вартості відпочинку ветеранів, сімей та дітей ветеранів/ветеранок.

2. Програма забезпечення житлом на умовах співфінансування «була розрахована на 2021-2025 роки і діяла для учасників АТО/ООС, які могли придбати житло на умовах співфінансування 50/50. Половину вартості сплачувала держава або громада, половину – ветеран. За час реалізації програми житлом було забезпечено 102 людини» [62].

3. Програма соціальних виплат дітям у Луцькій міській територіальній громаді на 2024-2026 роки: «забезпечує щомісячну фінансову підтримку дітей загиблих, зниклих безвісти та полонених військовослужбовців. Зараз таку допомогу отримують 548 дітей. Виплата здійснюється щомісячно у розмірі прожиткового мінімуму. Розмір виплати станом на цей час:

- до 6 років – 2 563 грн,
- від 6 до 18 років – 3 196 грн,
- у разі навчання на денній формі – виплата продовжується до 20 років» [62].

Одним з основних інструментів модернізації ветеранської політики є цифровізація. В межах практики було проаналізовано роботу з Єдиним державним реєстром ветеранів війни (ЄДРВВ), який є важливою складовою автоматизованої системи обліку. Також у Департаменті застосовуються електронні сервіси для реєстрації звернень, оформлення допомоги та обміну інформацією з іншими органами влади.

Особлива увага приділяється впровадженню особистих кабінетів ветерана та цифрових платформ, через які можна дистанційно отримати інформацію про

наявні пільги, заплановані заходи та процедури подання документів. Це суттєво спрощує доступ до соціальних послуг та зменшує навантаження на адміністративний персонал.

Перелік послуг соціального характеру, які надає Департамент:

- Надання матеріальної допомоги ветеранам та членам їхніх сімей (одноразова чи цільова допомога).
- Сприяння в отриманні пільг (компенсація на оплату ЖКП, проїзд).
- Направлення до реабілітаційних центрів та закладів охорони здоров'я.
- Консультації з правових та соціальних питань.
- Сприяння в перенавчанні, професійній та соціальній адаптації.
- Організація зустрічей ветеранів.

Реалізація соціальних послуг для ветеранів у Луцьку здійснюється в тісній взаємодії з іншими підрозділами Луцької міської ради, ЦНАПами, регіональним відділенням Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю, КУ «Ветеран ХАБ», центрами соціальних служб, медичними установами та ветеранськими громадськими організаціями.

Основні соціальні технології у роботі фахівців Департаменту:

1. Соціальне консультування – надання ветеранам індивідуальних консультацій щодо їхніх прав і можливостей
2. Соціальний супровід – постійна підтримка осіб, які потребують особливої уваги (ветерани з інвалідністю, сім'ї загиблих).
3. Соціальна адаптація – сприяння у відновленні повноцінної участі у суспільному житті.
4. Інформаційно-просвітницька робота – популяризація знань про права ветеранів, розповсюдження інформаційних матеріалів.

Крім того, у Департаменті впроваджуються елементи інтегрованої моделі соціального супроводу, зокрема – індивідуальний підхід до кожного ветерана.

Спеціалісти аналізують потреби конкретної особи та координують надання необхідних послуг: медичних, психологічних, освітніх, правових тощо. Такий

підхід реалізується через механізми соціального супроводу, співпрацю з іншими структурами та громадськими організаціями.

Департамент активно співпрацює з ветеранськими об'єднаннями, волонтерами, громадськими ініціативами. Це реалізується через участь у дорадчих органах, обговорення місцевих програм підтримки, а також проведення спільних заходів до пам'ятних і національних свят.

Департамент став ініціатором проведення Ярмарку ветеранського бізнесу «Я зміг – ти зможеш» в м. Луцьку. Впродовж 2025 року проведено 9 таких ярмарків у різних локаціях. Цей формат спрямований на підтримку та популяризацію підприємницької діяльності серед ветеранів війни, учасників бойових дій та членів їхніх родин. Ветеранські ярмарки «вже об'єднали близько 80 бізнесів. У Луцьк приїжджають підприємці зі Львова, Києва, Івано-Франківська, Хмельницького та, звісно, з Волині» [55].

На ярмарках представляють різноманітні бізнеси, засновані ветеранами – від виробництва одягу та аксесуарів до кав'ярень, ІТ-послуг і сільськогосподарської продукції. Ярмарки вже стали чудовою платформою для обміну досвідом, налагодження партнерства та просування ветеранських ініціатив. Під час ярмарку здійснюється підготовка інформаційних матеріалів про учасників; збирають відгуки учасників з метою подальшого аналізу ефективності проведення ярмарку.

У практиці Департаменту передбачено регулярний моніторинг задоволеності ветеранів послугами, які надаються. Ведеться аналіз звернень, вивчається ефективність реалізації місцевих програм, проводяться соціологічні опитування. Так, у листопаді 2025 року Департаментом проведено онлайн опитування щодо виявлення нагальних потреб ветеранів війни, учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та членів їхніх сімей, а також визначення пріоритетів у наданні підтримки на місцевому рівні. Результати представлені на сторінці Департаменту у Фейсбуці.

Отже, запровадження сучасних інструментів, технологій та управлінських механізмів суттєво змінює підходи до реалізації ветеранської політики на

місцевому рівні. Досвід Департаменту з питань ветеранської політики Луцької міської ради свідчить про послідовне впровадження ефективних, орієнтованих на людину рішень, які сприяють формуванню стійкої системи підтримки ветеранів в умовах сучасних викликів.

3.2. Сучасні проблеми та перспективи реалізації державної ветеранської політики

Реалізація ветеранської політики на рівні територіальних громад відіграє важливу роль у процесі соціальної інтеграції ветеранів та захисті їхніх прав після проходження служби в Збройних Силах України чи інших силових структурах. В умовах сьогодення особливої значущості набуває питання результативності місцевої ветеранської політики, адже саме громади безпосередньо взаємодіють із ветеранами й можуть оперативно реагувати на їхні потреби.

Аналіз стану реалізації державної ветеранської політики на усіх рівнях дає підстави сформулювати такі виклики та проблеми в процесі реалізації:

1. Фрагментація правового регулювання. Вагомою проблемою залишається фрагментація правового регулювання питань ветеранської політики. Права та гарантії ветеранів регулюються численними законодавчими актами, і часто один і той же потребує регулювання кількома органами влади одночасно. Це створює складність у процесі реалізації гарантій та призводить до невирішених проблем на стику компетенцій різних органів.

2. Недостатня координація між органами влади, зокрема, між різними органами центральної влади, відповідальними за реалізацію ветеранської політики, а також між центральними та місцевими органами. Це призводить до дублювання зусиль, розпорошення ресурсів та гальмування впровадження ефективних програм [6].

3. Недостатня інформованість ветеранів. Однією з серйозних проблем залишається недостатня поінформованість ветеранів про їх права та доступні послуги. Опитування показують, що багато ветеранів не знають про існуючі

програми підтримки, субсидії та можливості професійної реінтеграції. Це вказує на необхідність комплексної інформаційної кампанії.

4. Бюрократичні перешкоди в доступі до послуг. Попри напрацювання спрощених процедур доступу до послуг під час повномасштабної військової операції, залишаються складнощі, пов'язані з бюрократичними перепонами. Ветерани часто зіштовхуються з труднощами при оформленні документів, доведенні статусу та отриманні закріплених законом гарантій.

5 Недостатність фінансування програм. Беручи до уваги масштаби проблеми – до 5 мільйонів потенційних бенефіціарів – нинішнього рівня фінансування програм реінтеграції та підтримки залишається явно недостатньо. Розширення та масштабування програм залишається одним з найважливіших завдань, яке потребує збільшення державного бюджету та залучення міжнародної допомоги [33].

Окреслимо також основні проблеми реалізації ветеранської політики на місцевому рівні:

1. Недостатнє фінансування та ресурсна забезпеченість Багато територіальних громад стикаються з обмеженістю бюджету, що ускладнює створення і підтримку соціальних програм для ветеранів. Недостатнє фінансування впливає на якість медичного забезпечення, психологічної підтримки, професійної реабілітації та соціальної адаптації ветеранів.

2. Обмежена доступність спеціалізованих послуг. У невеликих містах і сільській місцевості відсутні достатні ресурси для надання комплексної допомоги ветеранам, включаючи медичні, психологічні, соціальні та освітні послуги.

3. Недосконала координація між суб'єктами взаємодії. Часто відсутній чіткий механізм взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськими організаціями ветеранів, що призводить до дублювання функцій або, навпаки, до прогалин у підтримці ветеранів.

4. Соціальна стигматизація та психологічні бар'єри. Деякі ветерани відчувають труднощі у соціальній інтеграції через психологічні

травми, стресові розлади або стигму, що зменшує їхню активність у громадах та уповільнює процес адаптації до цивільного життя.

5. Недостатня обізнаність громадян та представників місцевої влади про потреби ветеранів. У багатьох громадах бракує інформаційної підтримки, програм просвітництва та залучення населення до соціальної допомоги ветеранам.

Окремої уваги потребують інструменти поваги, подяки та пошани в закладах освіти, у трудових колективах, на підприємствах та установах. Як доводять дослідження експертів ГО «Простір можливостей», «практики поважливого ставлення є одним із найбільш значимих мотиваційних чинників під час вибору ветераном робочого місця. Усвідомлення цього факту призвело до того, що соціально відповідальний бізнес досить оперативно вдається до розробки та запровадження власних програм поваги, подяки та пошани» [55]. Експерти ГО «Простір можливостей» залучались до розробки програм такого типу, і «прийшли до висновку щодо необхідності розробки певного типового алгоритму із запровадження комплексних програм поваги, подяки та пошани на місцевому рівні» [55].

Науковиці Н. Тілікіна та І. Пеша також підкреслюють, що попри велику кількість програм, спрямованих на підтримку ветеранів під час переходу до цивільного життя, «рівень обізнаність ветеранів щодо гарантованих послуг з реінтеграції та механізмів їх отримання є досить низький, комплексний підхід до організації підтримки відсутній, а ініціативи не завжди належним чином скоординовані» [4]. Першочерговим завданнями є: запровадження системи оцінки потреб ветеранів війни, та реєстру «ветеранських об'єднань та громадських організацій, які працюють з ветеранами, що дасть змогу ветеранам та учасникам бойових дій доєднатися до груп побратимів за допомогою й підтримкою, організацією самодопомоги» [4].

Таким чином, визначимо перспективи розвитку ветеранської політики на місцевому рівні:

1. Розширення ресурсної бази та залучення партнерів. Місцеві громади можуть ефективно використовувати грантові програми, партнерство з бізнесом та громадськими організаціями для фінансування проєктів підтримки ветеранів.

2. Інтеграція ветеранів у соціальні, освітні та економічні програми громади. Активне залучення ветеранів до місцевих ініціатив, волонтерських проєктів, професійного навчання та підприємницької діяльності сприяє їхній соціальній адаптації та підвищенню рівня самореалізації.

3. Розвиток інклюзивних та комплексних послуг. Впровадження мобільних медичних і психологічних консультацій, дистанційних платформ підтримки, програм професійної перекваліфікації та соціальної адаптації дозволить більш ефективно реагувати на потреби ветеранів у різних громадах.

4. Підвищення рівня поінформованості та комунікації. Організація інформаційних кампаній, навчальних семінарів для представників місцевої влади та населення щодо специфіки ветеранських потреб підвищує якість локальної політики та формує культуру підтримки ветеранів.

5. Створення єдиного алгоритму оцінки потреб ветеранів/ветеранок та членів їх родин, а також системи проведення соціологічних досліджень щодо реалізації ветеранської політики у регіонах та презентація результатів досліджень

6. Розробка і проведення акцій та заходів, спрямованих на формування позитивного іміджу ветеранів/ ветеранок у суспільстві, культури прояву вдячності та поваги ветеранам і ветеранкам, вшанування загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України.

7. Впровадження системи моніторингу та оцінки ефективності програм. Створення механізмів контролю та аналізу результатів ветеранських програм на рівні громад дозволить своєчасно коригувати стратегії та підвищувати ефективність ресурсного використання.

8. Створення на платформі Міністерства у справах ветеранів України електронного реєстру ветеранських об'єднань та громадських організацій.

9. Запровадження цілісної цифрової платформи, яка об'єднає усі напрями підтримки ветеранів. Цифровізація у ветеранській політиці дає можливість спростити доступ до послуг; забезпечити адресність допомоги; покращити облік та статистику; зменшити корупційні ризики; автоматизувати процеси надання пільг і допомог; інтегрувати ветеранські послуги з іншими цифровими державними системами (зокрема, охорона здоров'я, соціальний захист, зайнятість тощо).

Отже, сучасна ветеранська політика на рівні територіальних громад характеризується наявністю як значних проблем, так і перспектив розвитку. Подолання фінансових, організаційних та психологічних бар'єрів, інтеграція ветеранів у соціальне життя громади та розвиток комплексних послуг здатні забезпечити ефективну реалізацію державної політики на локальному рівні та сприяти соціальній інтеграції ветеранів у мирне життя.

Таким чином, впровадження Стратегії ветеранської політики до 2030 року вимагає системної трансформації підходів до адміністративного управління, координації та фінансування. До ключових завдань належать:

- Необхідність системної консолідації нормативно-правової бази.
- Укріплення механізмів координації – створення постійних механізмів координації між органами центральної влади та із місцевими органами.
- Розвиток людських ресурсів – підготовка спеціалістів, здатних фахово надавати якісні послуги в сфері фізичної реабілітації.
- Розширення фінансування – забезпечення адекватного рівня фінансування програм з урахуванням масштабів потреб.
- Посилення участі громадськості – розширення ролі громадських організацій та самих ветеранів у розробленні та реалізації політики.

Щоправда, питання консолідації нормативно-правової бази вже вирішується. Міністерством у справах ветеранів України у співпраці з іншими міністерствами місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування, ветеранськими організаціями, міжнародними партнерами у 2025 році розроблено (і зареєстровано) проєкт Закону України «Про основні

засади державної ветеранської політики», яким «пропонується визначити на законодавчому рівні мету, завдання та принципи державної ветеранської політики, правовий статус ветеранів / ветеранок, ветеранів / ветеранок, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, встановити види підтримки, яка надається цим категоріям осіб для забезпечення їх гідного життя, шани та поваги до них в суспільстві» [63].

Міжнародний досвід показує, що ефективна ветеранська політика неможлива без активної участі місцевих органів влади і самих ветеранів. Ефективна ветеранська політика потребує більш широкої консолідації зусиль усіх учасників системи – працівників з ветеранами, самих ветеранів та їх сімей, яких краще розуміють їх потреби.

Вирішуючи питання про те, як використовувати ветеранський досвід та потенціал, слід розглядати ветеранів не лише як одержувачів допомоги, але й як активних агентів соціального розвитку. Ветерани мають унікальний досвід, лідерський потенціал та мотивацію, які можуть значно посилити спроможність громад при створенні умов для їх професійного розвитку та активної участі у процесах прийняття рішень на місцевому рівні.

Отже, в Україні впроваджується дієва система державної підтримки ветеранів, членів їхніх родин і сімей загиблих Захисників, спрямована насамперед на забезпечення ефективного переходу від військової служби до цивільного життя та надання максимальної підтримки у відновленні ветеранів після служби [64].

ВИСНОВКИ

Державна ветеранська політика України представляє собою комплексну систему інституційних механізмів, що спрямовані на забезпечення гідного життя ветеранів та членів їх сімей. Стратегія ветеранської політики до 2030 року, схвалена Кабінетом Міністрів у листопаді 2024 року, є історичним документом, що демонструє запровадження державою комплексного підходу до формування і реалізації ветеранської політики, розв'язання проблем ветеранів на засадах людиноцентричності, довгостроковості та поваги.

В результаті здійсненого дослідження ми зробили такі висновки.

Основною метою формування ветеранської політики є відновлення фізичного та психологічного здоров'я ветеранів і членів їхніх родин, забезпечення їх ефективної соціалізації та реінтеграції у мирне життя. Це також передбачає зміцнення економічної, соціальної та безпекової стійкості держави й громад через раціональне використання потенціалу ветеранів, утвердження шанобливого ставлення до них у суспільстві, реалізацію дієвих програм підтримки, подяки й пошани, а також формування сучасної історичної пам'яті навколо образу захисника і захисниці.

Ветеранська політика України не є лише питанням соціальної підтримки; це стратегічна компонента національної безпеки, демократичного розвитку та європейської інтеграції. При правильній її реалізації ветерани можуть стати потужною силою для укріплення суспільства, розвитку місцевих громад та забезпечення стійкості України як незалежної європейської держави.

Формування та реалізація ветеранської політики на загальнодержавному рівні здійснюється Міністерством у справах ветеранів України, у співпраці з іншими міністерствами, іншими виконавчими органами влади через розробку і впровадження державних програм соціальної, психологічної та професійної підтримки ветеранів, моніторинг стану соціального захисту ветеранів.

В Україні формується система сталих інституцій підтримки ветеранів, розвивається мережа фахівців із соціального супроводу та активно залучається

громадський сектор до реалізації ветеранської політики на рівні територіальних громад. Інституційні механізми реалізації ветеранської політики в Україні передбачають узгоджену взаємодію центральних і регіональних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій та міжнародних партнерів.

Ветеранські програми поступово переходять від окремих ініціатив до комплексних моделей підтримки на місцевому та регіональному рівнях. Поєднання фінансування з місцевих бюджетів та міжнародних грантових ресурсів дає змогу розширювати спектр послуг, зокрема у сферах психічного здоров'я, реабілітації та розвитку економічної активності ветеранів.

У більшості областей створено консультативно-дорадчі органи з питань ветеранів при обласних військових адміністраціях та органах місцевого самоврядування. Вони координують впровадження державних і регіональних програм, а також беруть участь у формуванні політики підтримки ветеранів.

Регіональні та місцеві ініціативи реалізуються за рахунок коштів місцевих бюджетів і у партнерстві з міжнародними організаціями. Основними напрямками таких програм є соціальний супровід, психологічна допомога, працевлаштування, освіта, житлові програми та підтримка бізнес-ініціатив ветеранів.

Ключову роль у реалізації ветеранської політики на місцевому рівні відіграють виокремлені структурні підрозділи місцевих рад (відділи, департаменти). Кращим прикладом такого підходу на рівні громад є Луцька міська рада, де створено Департамент з питань ветеранської політики. Його діяльність спрямована не лише на надання допомоги ветеранам, а й на створення умов для їх соціальної адаптації, професійної реалізації та гідного життя після служби.

Реалізації ветеранської політики на місцевому рівні активно трансформується з урахуванням викликів воєнного стану, зростання кількості ветеранів, нових законодавчих ініціатив та потреб у створенні ветеранських просторів та мережі реабілітаційних центрів.

Важливим напрямком ветеранської політики є розвиток нових підходів до адаптації ветеранів через освітні, підприємницькі та реабілітаційні програми. У Волинському обласному центрі зайнятості підтримують проекти, спрямовані на перекваліфікацію, започаткування власної справи, менторські програми, творчі ініціативи. Частина таких програм фінансується за рахунок міжнародних донорів, державних та місцевих бюджетів.

Система управління у цій сфері активно трансформується з урахуванням викликів воєнного стану, зростання кількості ветеранів, нових законодавчих ініціатив та потреб у цифровізації процесів. Застосування інструментів цифровізації у ветеранській політиці є особливо важливим у сучасному контексті. Цифровізація ветеранської політики – це не лише спрощення процедур, а й новий рівень сервісу, доступності та ефективності управління державними та муніципальними ресурсами.

Успішна реалізація державної ветеранської політики потребує подолання чисельних викликів, включаючи: фрагментацію правового регулювання, більш чітку координацію органів влади, неповну поінформованість ветеранів та недостатність фінансування державних та місцевих програм. Ці завдання вимагають рішучої політичної волі, належного фінансування та активної участі громадських організацій та самих ветеранів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наталія Кучер. Принципи та напрями реалізації ветеранської політики в Україні. *Соціально-психологічна допомога і соціальна робота: виклики сучасності : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Луцьк, 10–11 квітня 2025 р.). Луцьк: відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2025. С.29-32. URL: https://drive.google.com/file/d/1H1DvEjQKXD5Eg6bE0rw_vPUHQ1nHqTSH/view
2. Бурцева Аліна, Нематіан Золбін Дар'я. В Україні 1 мільйон 300 тисяч ветеранів: як їх підтримують. *Суспільне. Новини: інтернет-видання*. URL: <https://suspilne.media/798951-v-ukraini-1-miljon-300-tisac-veteraniv-ak-ih-pidtrimuut/>
3. Жук, О., Сільвестрова, О., Гапончук О. Соціальні виклики в сучасному українському суспільстві в умовах воєнного стану та в повоєнний період (2022). *Ввічливість. Humanitas*. Випуск 4, 2022. С. 22-29. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.4.4>
4. Тілікіна Наталія Валеріївна, Пєша Ірина Василівна (2023). Державна ветеранська політика України та шляхи забезпечення її ефективності. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. № 5 (35). С.74-87. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16915686968668.pdf>
5. S. Sivkov. (2025). Administrative and legal mechanisms of reintegration of war veterans in the conditions of a special period. *Journal of Vasyl Stefanyk National University*, 3(14), 1-15. URL: <https://journals.uran.ua/journal-vjhr/article/view/341750>
6. Іщенко Ю. В. Інституційна спроможність органів місцевого самоврядування в питаннях реінтеграції ветеранів у післявоєнний період. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 11. С.298-301. URL: http://lsej.org.ua/11_2024/69.pdf

7. Столярик, О., Семигіна, Т. (2023). «Про вас забудуть, як про афганців...»: оцінки системи соціальної підтримки ветеранів російсько-української війни. *Social Work and Education*, Vol. 10, No. 4. pp. 503-520. DOI:[10.25128/2520-6230.23.4.6](https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.4.6)
8. Ковалик, О. В. Гендерні аспекти ветеранської політики: міжнародний досвід та українські реалії. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 256 с.
9. У Збройних силах України служать понад 70 тисяч жінок. *Укрінформ: інтернет-видання*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3968319-uzsu-sluzat-bils-ak-70-tisac-zinok-ponad-5-500-vijskovosluzbovic-perebuvaut-na-peredovij.html> (дата звернення 24.03.2025 р.).
10. Український досвід формування ветеранської, політики. Актуальні питання реінтеграції, адаптації, реабілітації ветеранів (2024) / Авторський колектив під керівництвом Оксани Коляди та Ярослава Павловського. URL: <https://pm.in.ua/project/ukrayinskyj-dosvid-formuvannya-veteranskoyi-polityky-aktualni-pytannya-reintegratsiyi-adaptatsiyi-reabilitatsiyi-veteraniv>
11. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>
12. Конституція України 1996 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
13. Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України : Указ Президента України від 22.08.2024 р. № 512/2024. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5122024-5166915>.
14. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII (редакція від 23.10.2025 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

15. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-ХІІ (редакція від 22.09.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
16. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ (редакція від 01.01.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
17. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 6.10.2005 р. № 2961-ІV (редакція від 04.04.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>
18. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 3.12.2020 р. № 053-ІХ (редакція від 01.01.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
19. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>
20. Про схвалення Стратегії формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 р. 1350-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1350-2024-%D1%80#Text>
21. Уряд схвалив Стратегію ветеранської політики до 2030 року. *Міністерство охорони здоров'я України: офіційний веб-сайт.* URL: <https://moz.gov.ua/uk/uryad-shvaliv-strategiyu-veteranskoyi-politiki-do-2030-roku>
22. Про Єдиний державний реєстр ветеранів війни : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 700 (редакція від 26.10.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700-2019-%D0%BF#Text>

23. Нормативно-правова база. *Міністерство у справах ветеранів війни України: офіційний веб-сайт*. URL: <https://mva.gov.ua/normativno-pravova-baza-1> (дата звернення 20.04.2025 р.)
24. Концепція Державної цільової програми “Ветеран. Робота” на 2026-2027 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.10.2025 р. № 1163-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-prohramy-veteran-robota-na-20262027-roky-k1163>
25. Порядок реалізації експериментального проекту щодо надання послуг з довготривалого медичного догляду окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2025 р. № 1365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1365-2025-%D0%BF#Text>
26. Порядок реалізації експериментального проекту щодо проактивної підтримки незайнятих осіб для підвищення їх економічного добробуту : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.10.2025 р. № 1382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-2025-%D0%BF#Text>
27. Про ведення інформаційно-комунікаційної системи «Єдиний державний реєстр ветеранів війни» в постійну експлуатацію» : Наказ Міністерства у справах ветеранів України від 09.02.2023 р. № 26. URL: <https://mva.gov.ua/pro-ediniy-derzhavniy-reestr-veteraniv-viyni-edrvv>
28. Накази з основних питань діяльності Мінветеранів. *Міністерство у справах ветеранів України: офіційний веб-сайт*. URL: <https://mva.gov.ua/category/200-nakazi-z-osnovnih-pitan-diyalnosti-minveteraniv> (дата звернення 26.08.2025 р.).
29. Про затвердження форми моніторингу стану реалізації ветеранської політики : Наказ Міністерства у справах ветеранів України від 08.07.2025 р. № 557. URL: <https://mva.gov.ua/nakaz-1>
30. Проект Кодексу законів про Захисників і Захисниць державності та незалежності України. Міністерство у справах ветеранів України: офіційний веб-сайт. URL: <https://mva.gov.ua/gromadskosti/category/91->

[gromadskisti/proekt-kodeksu-zakoniv-pro-zahisnikiv-i-zahisnits-derzhavnosti-ta-nezalezhnosti-ukraini](#) (дата звернення 22.10.2025 р.)

31. Питання діяльності Міністерства у справах ветеранів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2018 р. № 986. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/986-2018-%D0%BF#Text>
32. Положення про Міністерство у справах ветеранів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1175. URL: <https://mva.gov.ua/pro-ministerstvo/category/199-normativno-pravovi-zasadi-diyalnosti/polozhennya-pro-ministerstvo-u-spravah-veteraniv-ukraini>
33. Концепція політики щодо ветеранів та їхніх сімей. *Veteran Hub* : офіційний веб-сайт. URL: <https://veteranhub.com.ua/projects/konczepczyia-polityku-shhodo-veteraniv-ta-yihnih-simej/> (дата звернення 15.06.2025 р.)
34. Ветеран PRO Державні послуги для ветеранів, ветеранок та членів їх сімей. URL: <https://veteranpro.gov.ua/>
35. Цифрова держава для ветеранів: понад 416 тисяч посвідчень у Дії, 11 тисяч автоматичних УБД, Ветеранський спорт та нові сервіси. *Київська обласна військова адміністрація*: офіційний вебсайт. URL: <https://koda.gov.ua/czyfrova-derzhava-dlya-veteraniv-ponad-416-tysyach-posvidchen-u-diyi-11-tysyach-avtomatychnyh-ubd-veteranskyj-sport-ta-novi-servisy/>
36. Конкурсні програми з фінансування проєктів ветеранського бізнесу. 2025. *Український ветеранський фонд*: веб-сайт. URL: <https://veteranfund.com.ua/contests/>
37. Науково-навчальний експертний центр "Бородянка". *Міністерство у справах ветеранів України* офіційний веб-сайт. URL: <https://mva.gov.ua/tsentri-sotsialno-psihologichnoi-reabilitatsii-1>
38. Пілотний проєкт «Простір турботи про ветерана»: перші результати впровадження. Національний інститут стратегічних досліджень: веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/pilotnyy-proyekt-prostir-turboty-pro-veterana-pershi-rezultaty-vprovadzhennya>

39. Розвиваємо ветеранську політику в регіонах: у фокусі уваги Рівненщина. *Міністерство у справах ветеранів України: офіційний веб-сайт.* URL: <https://mva.gov.ua/presenter/category/86-novini/rozvivaemo-veteransku-politiku-v-regionah-u-fokusi-uvagi-rivnenschina>
40. Understanding the Perspectives of Veterans in Ukraine. (2023). *SCORE for Peace & UNDP Report.* URL: <https://api.scoreforpeace.org/storage/pdfs/Veterans-Report.pdf>
41. Про реалізацію експериментального проекту щодо надання учасникам бойових дій та особам з інвалідністю внаслідок війни допомоги для занять фізичною культурою та спортом : Постанова Кабінету Міністрів України від 3.01.2025 р. № 2. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-realizatsiiu-eksperymentalnoho-proektu-shchodo-nadannia-uchasnykam-boiovykh-dii-ta-osobam-z-t30125>
42. Уряд запускає грантові програми для ветеранів на старт або розвиток власного бізнесу. *Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України: офіційний веб-сайт.* URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/cdf9cf60-74dc-4998-ad7d-00533abf68bb?lang=uk-UA&title=UriadZapuskaGrantovi> (дата звернення 15.09.2025 р.)
43. Гранти для ветеранів та членів їх сімей. *Державна служба зайнятості. : офіційний веб-сайт.* URL: <https://www.dcz.gov.ua/stat/statgrant> (дата звернення 15.11.2025 р.)
44. Надання послуг окремим категоріям осіб. Інфографіка. *Державна служба зайнятості : офіційний веб-сайт.* URL: <https://www.dcz.gov.ua/stat/infograph> (дата звернення 15.11.2025 р.)
45. Уряд запровадив програму безкоштовного професійно-технічного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни. *Урядовий портал: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади.* URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zaprovadyv-prohamu-bezkoshtovnoho->

[profesiino-tekhnichnoho-navchannia-uchasnykiv-boiovykh-dii-ta-osib-z-invalidnistiu-vnaslidok-viiny](#)

46. Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2017 № 432 (редакція від 11.02.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2017-%D0%BF#Text>
47. «Кар'єра ветерана»: Український ветеранський фонд Мінветеранів презентував онлайн-платформу для працевлаштування ветеранів і ветеранок. *Український ветеранський фонд : веб-сайт.* URL: <https://veteranfund.com.ua/newsukr/carera-veterana-ukrainskii-veteranskii-fond-prezentuvav-platformu/> (дата звернення 25.07.2025 р.)
48. Про реалізацію експериментального проекту щодо надання державної допомоги на навчання дітям деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2025 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318-2025-%D0%BF#Text>
49. Уряд схвалив Стратегію ветеранської політики до 2030 року. *Міністерство охорони здоров'я України: офіційний веб-сайт.* URL: <https://moz.gov.ua/uk/uryad-shvaliv-strategiyu-veteranskoyi-politiki-do-2030-roku> (дата звернення 25.09.2025 р.)
50. Скільки на Волині ветеранів. *Конкурент. Волинь : інтернет-видання.* URL: <https://konkurent.ua/publication/155645/skilki-na-volini-veteraniv/> (дата звернення 15.07.2025 р.)
51. Повідомили, як на Волині реалізують програму ветеранської підтримки. *Волинські новини: перше інформаційне агентство.* URL: <https://www.volynnews.com/news/all/povidomyly-iak-na-volyni-realizuiut-prohramu-veteranskoyi-pidtrymku/> (дата звернення 15.07.2025 р.)

52. Положення про управління з питань ветеранської політики Волинської обласної державної адміністрації : Розпорядження начальника обласної військової адміністрації від 10.02.2025 р. № 107. URL: <https://voladm.gov.ua/article/polozhennya-upravlinnya/>
53. Питання ветеранської політики в регіоні обговорили під час засідання Координаційної ради з питань місцевого самоврядування. *Волинська обласна державна адміністрація: офіційний вебсайт.* URL: <https://voladm.gov.ua/new/pitannya-veteranskoji-politiki-v-regioni-obgovorili-pid-chas-zasidannya-koordinaciyanoi-radi-z-pitan-miscevogo-samovryaduvannya/>
54. Шевчук Богдана Скільки волинян мають статус учасника бойових дій: як отримати. *Суспільне. Луцьк : Інтернет-видання.* URL: <https://suspilne.media/lutsk/1068743-skilki-volinan-maut-status-ucasnika-bojovih-dij-ak-otrimati/> (дата звернення 20 липня 2025 р.)
55. Огляд ветеранської політики в територіальних громадах (01.09-05.10.2025 р.) *NISS Національний інститут стратегічних досліджень: офіційний вебсайт.* URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-veteranskoji-polityky-v-terytorialnykh-hromadakh-0109-05102025-r> (дата звернення 20.10.2025 р.)
56. У волинських громадах працюють 26 фахівців із супроводу ветеранів і демобілізованих. Хто може звернутися. *Волинські новини : перше інформаційне агентство.* URL: <https://www.volynnews.com/news/all/u-volynskykh-hromadakh-pratsiuiut-26-fakhivtsiv-iz-suprovodu-veteraniv-i-demobilizovanykh-khto-mozhe-zvernutysia/> (дата звернення 23.04.2025 р.)
57. Сьомий в Україні – у Луцьку запрацював центр ментального здоров'я «Повернення». *Ветеран: інтернет-видання.* URL: <https://veteran.com.ua/news/view/somij-v-ukraini-u-lutsku-zapratsyuvav-tsentr-mentalnogo-zdorovya-povernennya>
58. Колосок А.М., Цимбалюк І.О. (2024). Соціальний захист ветеранів війни. *Ввічливість. Humanitas*, (3), 187–196. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.26>

59. Про затвердження Положення про департамент з питань ветеранської політики Луцької міської ради : Рішення міської ради від 18.12.2024 №66/65. *Луцька міська рада: офіційний сайт.* URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/documents/17334068703523831-pro-zatverdzhennya-polozhennyapro-departament-z-pitan-veteranskoipolitiki-lutskoi-miskoi-radi>.
60. Департамент з питань ветеранської політики Луцької міської ради: *веб-сайт.* URL: <https://www.shlyahdodomu.com/>
61. Допомога ветеранам/ветеранкам та членам їх сімей за кошти Луцької міської територіальної громади. *Департамент з питань ветеранської політики: веб-сайт.* URL: <https://www.shlyahdodomu.com/>
62. У Луцьку діють три програми підтримки ветеранів та їхніх родин: що передбачає кожна. *Суспільне, Луцьк : інтернет-видання.* URL: <https://suspilne.media/lutsk/1134176-u-lucku-diut-tri-programi-pidtrimki-veteraniv-ta-ihnih-rodin-so-peredbacae-kozna/>
63. Проект Закону України «Про основні засади державної ветеранської політики». *Міністерство у справах ветеранів України: офіційний веб-сайт.* URL: <https://mva.gov.ua/gromadskosti/category/193-consultations-with-the-public/proekt-zakonu-ukraini-pro-osnovni-zasadi-derzhavnoi-veteranskoipolitiki-2> (дата звернення 22.09.2025 р.).
64. Соціальні політики щодо ветеранів, людей з інвалідністю та пенсіонерів. *UAREforms : Онлайн-платформа Громадянського суспільства на підтримку.* URL: <https://uareforms.org/pages/new-page-657> (дата звернення 25.09.2025 р.)

АНОТАЦІЯ

Кучер Н.М. Особливості формування та реалізації державної ветеранської політики. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра за освітньо-професійною програмою «Управління в системі соціального забезпечення» спеціальності 232 Соціальне забезпечення. – Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2025.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Метою дослідження у висвітлення процесу формування та реалізації державної ветеранської політики в Україні.

Відповідно до поставлених завдань в роботі проаналізовано теоретико-методологічні підходи та нормативно-правову основу формування державної політики щодо ветеранів / ветеранок та членів їх сімей; досліджено інституційні механізми формування ветеранської політики в Україні; здійснити аналіз напрямів та інструментів реалізації державної ветеранської політики; окреслено специфіку реалізації ветеранської політики на регіональному та місцевому рівнях (на прикладі Луцької міської ради Волинської області); висвітлено сучасні проблеми та перспективи реалізації державної ветеранської політики.

Ключові слова: державна ветеранська політика, ветерани /ветеранки та члени їх сімей, Стратегія ветеранської політики, Міністерство у справах ветеранів України, Український ветеранський фонд, державні програми, регіональний та місцевий рівень.

SUMMARY

Kucher N. Peculiarities of the formation and implementation of the state veteran policy. – Manuscript.

Master's qualification work in the educational and professional program «Management in the Social Welfare System» specialty 232 Social Welfare. – Lutsk National Technical University. – Lutsk, 2025.

The qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, and a list of references.

The purpose of the research is to illuminate the process of formation and implementation of state veteran policy in Ukraine.

In accordance with the objectives set, the thesis analyzes the theoretical and methodological approaches and the regulatory and legal framework for the formation of state policy regarding veterans and their family members; examines the institutional mechanisms of veteran policy development in Ukraine; analyzes the directions and instruments of implementation of the state veteran policy; outlines the specifics of veteran policy implementation at the regional and local levels (using the Lutsk City Council of Volyn Region as a case study); and highlights the current challenges and prospects for the implementation of the state veteran policy.

Keywords: state veteran policy, veterans and their family members, Veteran Policy Strategy, Ministry of Veterans Affairs of Ukraine, Ukrainian Veterans Foundation, state programs, regional and local levels.